

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՌԻՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԾԷ.

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՅՈՒԼԻՍ 9, 1904

ԹԻԻ 28

ԱՐՏՕՆԱՏԵՐ Զ. Գ. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ Զ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ճափոն 489.—Գեղեցիկ Միգադեպ Մը 491.—Գաղափարով Տարբերողները 491.—Առանցիկ Ելեկտրականությունը 492.—Մանրամունք 493.—Բարեխոսեան Հնութիւններ 493.—Գերման Ժողովրդին Անուը 494.—Գեղեցկութեամբ Սկզբունքները Բնութեան Մեզ 494.—Բաց Նամակ 495.—Գիւղագրացութեան Տպաւորութիւններ 496.—«Նորընծաներուն» 498.—Տիկին Իսկուհի Յ. Մատթեոսեան 500.—Քաղաքական Լուրեր 501:

ՃԱՓՈՆ

[Խմբագրական]

1.

Ճափոնի պետութիւնը ամբողջովին կղզիէ կը բաղկանայ, զի դեռ հողային սեփականութիւն չունի Ասիական ցամաքին վրայ, թէպէտ պահէ թերեւս զՓորթ Արթըրը եւ հովանաւորութիւն հաստատէ Քորէայի վրայ, եթէ յաջողի ներկայ պատերազմին մէջ: Կղզիներու համագումար թիւն է, կ'ըսուի, 4,223: Սակայն ասոնց մեծամասնութիւնը շատ փոքր է: Գլխաւոր չորս կղզիներն են Հոնսու կամ Հոնշիու, որ կը նշանակէ մեծ ցամաք, Շիքոքու, Բիուչիու եւ Հոքքայիտո, որ կը կոչուի նաեւ Եգո: Խոշոր հինգերորդ կղզի մը, Յորմոզա, զոր Ճափոնցիները Թայուան կը կոչեն, 1895ին Շիմո-նոզէքիի դաշնագրով Ձինու կողմէ Ճափոնի տրուեցաւ յաւարտ Ձինեւճափոնական պատերազմին: Ճափոնի ամբողջ տարածութիւնն է 162,655 քառ. մղոն, որ Մեծ Բրիտանիոյ (Իրլանտայով հանդերձ) տարածութենէն 40,000 քառ. մղոն աւելի է եւ Յորանայի տարածութենէն 40,000 պակաս: Սաղալիէն մեծ կղզին ալ ժամանակաւ Ճափոնի կը վերաբերէր եւ իր անխահանքերուն եւ ձկնորսա-վայրերուն համար թանկագին ստացուած մը պիտի ըլլար: Սակայն Ճափոն ստիպուեցաւ զայն Ռու-

սիոյ թողուլ 1875ին, բան մը՝ զոր Ճափոնի պետական անձնաւորութիւններ չեն մոռցած: Գլխաւոր չորս կղզիները, թէպէտ հիւսիսի կողմէն Պելկրատի լայնութեան աստիճանէն մինչեւ Պաս-րայի լայնութեան աստիճանը կ'երկարին դէպ հա-րաւ, նեղ են եւ ուստի խոշոր գետ չկայ Ճափոնի մէջ: Ամբողջ տարածութեան հարիւրին հազիւ 12ը մշակուած կամ մշակելի է, վասն զի մեծ մասը լեռներով ծածկուած է: Ասոնցմէ 18 կատարներ վառ հրաբուխներ էին վերջերս: Բարձրագոյն կա-տարը, Ֆիւճի Եամա, որ մայրաքաղաքէն իբր 100 հազարամետր հեռու է, 1708ին բորբոքման մէջ է: Բարձրութիւնն է իբր 12,400 ոտք կամ Էր-ճիասի բարձրութենէն 1,000 ոտք պակաս:

Ճափոնի բազմամարդութիւնը 1898ի վիճակա-գրին համաձայն 44 միլիոնէ աւելի է: Ասոր մէջ հաշուուած չեն Յորմոզայի գրեթէ 3 միլիոն բնա-կիչները, որոնք Ձինացեղ են եւ ամէնքը լիովին հաշտ չեն Ճափոնական տիրապետութեան հետ, ուստի եւ չեն կրնար զինուորական ոյժի աղբիւր համարուիլ: Մայրաքաղաքը Թոքիօ 1900ին մէկու-կէս միլիոնէն քիչ մը աւելի բնակիչ ունէր, Օսա-քա ալ միլիոնէն աւելի: Ուրիշ վեց քաղաք կայ

100,000-էն 400,000 բնակչով: Ասոնք են Քիոթո հին մայրաքաղաքը, Նակոյա, Գոպէ, Եոքոնամա, Քիրոչիմա եւ Նակազաքի: Բոլոր ասոնք մեծ ցամաքին վրայ են բացի վերջինէն, որ Քիուչիուի վրայ է: Առեւտրական գլխաւոր երկու նաւահանգիստներն են Եոքոնամա (Թոքիօ նաւահանգիստը), եւ Նակազաքի: Ուրիշ 40 քաղաք կայ 30-100 հազար բնակչով: Դիտելի է թէ Ճափոնէ աւելի բնակիչ ունեցող Եւրոպական երկիրներն են Ռուսիա, Գերմանիա եւ Աւստրիա-Հունգարիա միայն: Իսկ եթէ Ֆորմոզա կղզին ալ հաշուի առնենք, Ճափոն աւելի բազմամարդ կ'ըլլայ քան Աւստրիա-Հունգարիա:

Ճափոնի նախնի պատմութիւնը առասպելային այնպիսի զրոյցներով խառն է որ ձեռնհաս պատմագէտներու կարծիքով շատ քիչ հաւատ կարելի է ընծայել անոր: Ճափոնցիներն իրենք անոր սկիզբը կը համարին նախ քան Քրիստոս 660 թուականը, երբ գահակալեց, կ'ըսեն, իրենց առաջին կայսրը, Ճիմմու: Նախ եղած է «երկնային աստուածներու» եօթը սերունդ, ապա «երկրային աստուածներու» հինգ սերունդ, եւ ապա յաջորդած են մահկանացու վեհապետներ, որոնց առաջինն է Ճիմմու եւ արդի Միքատոն 122րդը: Եւ որովհետեւ Ճափոնցիները Ճիմմու կայսեր գահակալութեան կարծեցեալ թուականէն կը հաշուեն ժամանակը, անոնց ներկայ թուականն է 2,564: Կայս. ընտանիքը արեւ չաստուածուհիէն սերած է, կ'ըսուի: Անկարելի է ըսել թէ ո՛րչափ ճշմարտութիւն եւ ո՛րչափ առասպել խառնուած է Ճափոնի նախկին պատմութեան մէջ: Ճիմմուի 15 յաջորդներէն 11ը հարիւր տարիէ աւելի ապրած են, կ'ըսուի: Վեհապետ մը 141 տարի ապրած է եւ իր յաջորդը 143: Վաւերական պատմութեան սկիզբը կը համարուի Յ. Տ. 500 կամ 600:

Արդի Ճափոնցիներուն ծագումը ստոյգ զիտցուած չէ: Այդրէնածին բնակիչներն էին Այնոները, որոնք տակաւ ետ քշուեցան յաղթական ցեղին առջեւէն եւ հիմա գրեթէ սպառած են: Սակաւթիւ բազմութիւն մը ունին դեռ Եզո կղզիին մէջ, ուր 15,000-ի կը հասնին եւ գլխաւորապէս ծովափին վրայ ցրուած են: Կ'ըսուի թէ աշխարհի ամէնէն մազուտ ազգն են սեւ թաւ մորուքով եւ մազուտ թեւերով եւ ոտքերով, որով Ճափոնցիներու ողորկութեան զօրաւոր հակապատկեր մը կը հանդիսանան: Այնոները սիրուն են բնաւորութեամբ, բայց խմելու մոլի են եւ շատ ազտոտ: Իրենց յատուկ լեզու մը ունին, նաեւ կրօնք մը որ բնական առարկաներու երկրպագութիւն է:

Արեւը, հովը եւ ովկիանոսը անոնց աստուածներն են: Ճափոնցիներն անտարակոյս Ասիական ցամաքէն անցած են կղզիները: Իրենց արշաւանքին թուականը ծանօթ չէ, եւ արդարեւ քանի մը արշաւանքներ եղած են հաւանօրէն, զի արդի բնակիչները խառն ծագում ունին՝ կրելով Չինական, Մալայեան, Հնդկ եւ թերեւս Փափուեան արիւն իրենց երակներուն մէջ: Այս արշաւողները դարերով պատերազմեցան Այնոներուն հետ եւ անոնցմէ աւելի մտացի ըլլալով վերջնական յաղթութիւնը չահեցան:

Ճափոնի պատմութեան մէջ ընդհանուր չահեկանութիւն ունեցող բան մը չկայ մինչեւ արդի Միքատոնի գահակալութեան թուականը: Կառավարութեան քաղաքականութիւնն էր մեկուսացեալ մնալ՝ պետութեան մէջ օտարականներ չընդունելով եւ անոնց հետ յարաբերութիւն չհաստատելով: Այդ մեկուսացումը խզուեցաւ նախ ձեռամբ Ամերիկայի Փէրի հրամանատարին, որ 1854ին Եմօի ծոցը մտաւ 7 մարտանաւով եւ հատուցում պահանջեց Ճափոնի եզերքը ընկղմած Ամերիկեան նաւու մը նաւազներուն ցուցուած գէշ վարմունքին համար: Այնքան իմաստութեամբ շարժեցաւ հրամանատարը որ դաշնագիր մը կնքեց, որով Ճափոնական երկու նաւահանգիստ բացուեցաւ օտար վաճառականութեան առջեւ: Ճափոնցիները դժկամակութեամբ ըրին այս զիջումը, բայց իրենց պետական մարդիկն հիմա կը հասկնան թէ զՃափոն իր արդի նշանաւոր դիրքին բերելու առաջին քայլն եղաւ այս, եւ Փէրի հրամանատարին այդ ընթացքին համար իրենց շնորհակալութիւնն յայտնեցին: Ամերիկայի հետ կնքուած այս դաշնագրէն ետքը ուրիշներ կնքուեցան Մեծ Բրիտանիոյ, Հոլանտայի եւ Ռուսիոյ հետ: 1858ին ալ Ամերիկեան եւ Անգղիական մէյմէկ ներկայացուցիչ յաջողեցան մայրաքաղաքը երթալ եւ աւելի նպաստաւոր դաշնագրերներու համար բանակցիլ: Սակայն օտարատեցութեան զգացումը շարունակեց եւ 1863ին Շիմոնոգէքիի մարտկոցները Ամերիկայի, Մեծ Բրիտանիոյ, Ֆրանսայի եւ Հոլանտայի առեւտրական նաւերուն վրայ կրակ ըրին: Այս տէրութիւններն ալ մարտանաւեր ղրկեցին, որով կատարեալ յաղթութիւն տարին Ճափոնական բերդերուն վրայ: Բաց աստի տուգանք պահանջեցին եւ առին: Այս դէպքը բացաւ օտարատեաց կուսակցութեան աչքը եւ անոնք հասկցան «արտաքին բարբարոսներուն» զօրութիւնը եւ հարըստութեան աղբիւրները:

Արդի Մուցուհիթօ կայսրը գահակալեց 1867ին,

երբ դեռ տասնընինգ տարեկան էր : Թագադրուեցաւ 1866ին եւ 1869ին Գիթթօն Թոքիօ փոխադրեց մայրաքաղաքը : Իր միակ որդին Եօյիհիթօ իշխանը ծնաւ 1879ին : Կայսրը ունի նաեւ չորս դուստր : Կայսերազուն իշխանը ամուսնացաւ 1900ին եւ երկու որդի ունի : Արդի Կայսեր իշխանութեան օրով, որ Ճափոնի մէջ «Մէիճի» կը կոչուի, այսինքն ճապոնական իշխանութիւնն աւելի քան յառաջդիմութիւն եղաւ : Յուսարի չէր որ անմիջապէս ջնջուէր օտարներու դէմ գոյացած նախապաշարումը : Բայց նոր կառավարութեան ընթացքը սապէս կը նկարագրուի մասնագործ մը : «Մեզի անհնար է վանել այս օտարականները, սակայն բաղձալի ալ չէ : Մենք պէտք ունինք անոնց զօրութեան գաղտնիքը սորվելու : Պէտք է որ ուսումնասիրենք անոնց լեզուն, անոնց գիտութիւնը, անոնց մեքենաները, անոնց շոգենաւերը եւ մարտանաւերը : Սորվելու ենք բոլոր անոնց գաղտնիքները, այն առեւ կարող պիտի ըլլանք զանոնք վանել առանց դժուարութեան : Ուստի զգուշութեամբ ընդունինք զանոնք դաշնագրական նաւահանգիստները միայն, բայց ըստ կարելոյն օգտուինք անոնցմէ :» Հիմա Ճափոնցիները ցոյց կուտան թէ ո՛րքան լաւ սորված են օտարներու զօրութեան գաղտնիքը : Միեւնոյն ժամանակ նուազած է իրենց նախապաշարումը օտարներու դէմ, այնպէս որ օտարները ոչ միայն դաշնագրական նաւահանգիստները կը մտնեն, այլ ազատ կ'երթնան կեն բովանդակ Ճափոնի մէջ :

ՀՈԳԵՒՈՐ ԵՒ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ԳԵՂԵՑԻԿ ՄԻՋԱԴԵՊ ՄԸ

Միջադէպը «գեղեցիկ» կը կոչեմ, կ'ըսէ հրապարակագիր մը, վասն զի շատ հաճոյք տուաւ ինծի, թէպէտ ուրիշ բան չէր անիկա, բայց եթէ վերմակ մը ձգել ձիու մը վրայ : Սաստիկ ցուրտ եւ հովոտ առաւօտ մըն էր եւ ես Պոսթընի մէկ փողոցէն ածապարանքով կ'երթայի գրասենեակս : Փողոցէն կառաձիգ ձիեր կ'անցնէին որոնք երկու երկու, չորս չորս լծուած կը քաշէին բեռնաբարձ խոշոր կառքեր : Եւ ահա կառապաններէն մէկը յանկարծ կեցուց իր ձիերը, վար իջաւ իր բարձր նստարանէն, եւ մէկ կողմ քալեց նորէն դնելու համար վերմակ մը, որ ինկած էր ճամբուն մէկ եզրը կանգնած ձիու մը վրայ : Վերմակը անոր վրայ դրաւ եւ զետեղեց կազմածը մեծ խնամով, այնպէս որ նորէն հովը չթոցնէ զանիկա ձիուն վրայէն, եւ դարձեալ կառքին վրայ իր տեղը ելաւ :

Փաթթուեցաւ ծածկոցներովը եւ կառքը յառաջ մղեց : Թերեւս կը խորհէր թէ ոչ ոք տեսաւ իրեն այս ըրածը : Եւ իրօք ոչ ոք վճարեց անոր իր այս բարեբարութեան համար : Կարծեմ ձին պիտի վճարէր անոր, եթէ կարող ըլլար, եւ ես ժպտեցայ հաճոյք զգալով : Բայց չեմ կարծեր թէ տեսաւ ժպտիլս : Սակայն ուրիշներ տեսան անոր ըրածը ինչպէս ես տեսայ : Ճիշդ անոր ետեւը ուրիշ երեք չորս կառապաններ ալ կային, եւ ամէնն ալ կանգ առնելու եւ սպասելու էին ցուրտ եւ սարսաղուցիչ հովին մէջ, որպէս զի նորէն ձիուն վրայ դըրուէր վերմակը եւ լաւ մը հաստատուէր : Տրտնջեցին անոնք : Ոչ երբեք : Սպասեցին համբերութեամբ, իբր թէ այն ձին որուն վրայ վերմակը դրուեցաւ, իրենցը եղած ըլլար : Տրտունջ մը չեւաւ անոնց շրթունքէն :

Արդ, ես ասիկա գեղեցիկ միջադէպ կը կոչեմ, թէեւ ոչ ոք համամիտ ըլլայ ինծի : Մարդը պարտական չէր այդ գործն ընելու : Ձին իրենը չէր, եւ ուրիշ բան չէր, բայց միայն ձի մը վերջապէս : Եւ սակայն կառապանը իր ճամբէն խոտորեցաւ եւ անոր հետ ուրիշներ ալ, այն համար անասունը ցուրտէն պաշտպանելու համար : Եւ ինձ այնպէս թուեցաւ թէ տեսայ որ ձին խոտորութիւն ըրաւ անոր իբր թէ «Շնորհակալ եմ» ըսելով : Ես ալ շնորհակալ եղայ մարդէն իմ սրտիս մէջ եւ ճամբաս գացի :

ԳԱՂԱՓԱՐՈՎ ՏԱՐԲԵՐՈՂՆԵՐԸ

Հետեւեալը, զոր կ'առնենք Պոսթընի Գոնլէ-կէշէլէ-թի հանդէսէն, կը ցուցնէ թէ ինչպէս վեհանձն եւ թոյլատու է զգացումը, որով Գրիստոնէական Եկեղեցւոյ ինչ ինչ հատուածներուն մէջ զԳրիստոս սիրողներ հիմա իրար կը յարգեն, թէպէտ համակարծիք չըլլան կարեւոր կէտերու վրայ անգամ :

Պատ. Բ. Ճ. Բէմպըլ, Տր. Ճոզէֆ Փարքըրի յաջորդը, իբրեւ Լոնտոնի Սիթի Թէմպլը եկեղեցւոյ հովիւ, որչափ գիտենք, երբեք չէր վարաներ ազատորէն պատասխանել իր կրօնական հաւատքին պատկանեալ հարցումներու : Երբ անցեալ ամառ Ամերիկա կը գտնուէր, կրկին եւ կրկին խոստովանեցաւ իր դաւանութիւնը նկատմամբ ընդհանուր կամ տիեզերական հոգեւոր փրկութեան, ինչպէս Ամերիկա գալէն առաջ խոստովանած էր հրատարակած յօդուածներուն մէջ : Եւ սակայն Անգղիա վերադառնալէն ետքը Ֆիլատէլֆիա գտնուող անձի մը հետապայն գրած է իր այդ յայտարարութիւններուն առթիւ իրեն ուղղուած հարցումներուն ի պատասխանի :

«Մինչ չեմ ուզեր Աւետարանական Քրիստոնեայէ զատ ուրիշ անունով կոչուիլ, ես Տիեզերական եմ բուն ձեր խօսքերով արտայայտուած իմաստով, կը հաւատամ ամբողջ մարդկային ընտանիքին վերջնական հոգեւոր փրկութեան մեր Տէր եւ Փրկիչ Յիսուս Քրիստոսի փրկագործութեան շնորհիւ: Կը հաւատամ արդարութեան կատարեալ եւ վերջնական յաղթանակին: Մեղքը պիտի վտարուի հոգեւոր տիեզերքէն: Կը հաւատամ նաեւ բարոյական գիտակցութիւն ունեցող իւրաքանչիւր հոգիի վերջնական կատարելութեան: Չար գործերու հատուցումը կը նշանակէ բարոյական կրթութանք միայն: Չեմ հաւատար թէ մեր նկարագիրը կամ մեր ճակատագիրը վերջնականապէս կ'որոշուի մահուան վայրկեանին: Այս ընդարձակագոյն աւետարանը, համոզուած եմ թէ, աստուածաշնչական է, հեռու Աւետարանին զօրութենէն խոտորելէ, եւ ընդհակառակն անոր ոյժ կու տայ»:

Մենք Քրիստոսի խօսքերուն մէջ չենք գտներ տիեզերական հոգեւոր փրկութեան հաւատալու հիմք մը: Մեզի կը թուի թէ Քրիստոս զմարդիկ յորդորեց ատոր չակնկալել: Քրիստոսի վարդապետութիւններուն մէջ չենք գտներ խրախոյս յուսալու կամ վախճանութեան նկարագիրը կամ ճակատագիրը պիտի փոխուի մահէն ետքը: Այս խնդիրներուն նկատմամբ չունինք ուրիշ գիտութիւն, բացի Քրիստոսի վարդապետութիւններուն մէջ զըտնուածէն: Բայց քարեքաղապէս բաւական անձնական ծանօթութիւն ունինք Մր. Քէմպլիի հետ, այնպէս որ լիովին վստահ ենք թէ անիկա ճշմարիտ հետեւող մըն է Յիսուս Քրիստոսի: Կը տեսնենք անոր ինչպէս անձին՝ նաեւ քարոզներուն եւ ուղերձներուն մէջ խորին հոգեւոր ներքնաշայնցութիւն մը, որ զԱստուած փնտռողներուն ուշադրութիւնը կը գրաւէ եւ զանոնք կ'ոգեւորէ: Մենք չենք ժխտեր անոր նրբամտութիւնը եւ ոչ անոր Աստուծոյ կամքը գիտնալու եւ կատարելու հետաքնին նպատակը: Վասն որոյ ուրախ ենք որ կ'ապրինք այնպիսի ժամանակի մը մէջ, երբ Մր. Քէմպլը եւ անոր նման անձինք սիրով կ'ողջունուին Քրիստոնեայ բոլոր յարանուանութիւններէն, եւ կը հաւատանք թէ այսպիսի ընկերակցութիւնով այնպիսիներու, որոնք յայտնի աշակերտներ են Յիսուս Քրիստոսի, ամէնա ալ աւելի կատարելապէս վերահասու պիտի ըլլանք այն գիտութեան, որ զմարդիկ իմաստուն կ'ընէ հոգեւորապէս փրկուելու:

ԳԻՏԱԿԱՆ

ԱՌՏՆԻՆ ԵՆԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Հետեւեալը, որ Սոյեւիէթէ Ամերիկէն առնուած է, կը ցուցնէ Ամերիկայի մէջ ելեկտրականութեան քանի մը կիրառութիւնները:

Ելեկտրական սոյն դարուն մէջ կան քաղաքներ, ուր ոչ մէկ նոր տուն կատարեալ կը նկատուի, եթէ չունի ելեկտրական լոյսի թելեր, տանուտէրոջ նպատակը թէ՛ ըլլայ ելեկտրականութիւն գործածել իրեն լոյս, թէ՛ իրեն կազ: Եւ սակայն ելեկտրական լամպարը կը գործածուի քսանէ քիչ աւելի տարիներէ հետէ: Բայց ելեկտրական հոսանքը, բացի շէնք լուսաւորելէ եւ ելեկտրաշարժ հովանար դարձնելէ, ուրիշ շատ նպատակներու համար ալ կը գործածուի, զորոնք հասարակութիւնը դեռ նոր կը սկսի հասկնալ: Կարի մեքենան շարժելու յոգնեցնող գործողութիւնը կը կատարուի պզտիկ ելեկտրական շարժիչի մը միջոցով, որ իբր մէկ ոտք բարձրութիւն եւ վեց եօթը մատնաչափ լայնութիւն ունի, եւ որ իր ոյժը կ'ընդունի հասարակ ելեկտրական լոյսի շրջանէն: Ասիկա զայն կը փոխէ մեքենական շարժումի, եւ կը փոխանցէ կարի մեքենային: Արագութիւնը կրնայ կառավարուիլ շատ փափուկ կերպով պզտիկ լծակի մը միջոցով, եւ մեքենան կրնայ նոյնչափ արագութեամբ դարձուիլ կամ դադարեցուիլ որչափ ոտքի ոյժով: Գործող անձը կրնայ առնել տեւէ հանգիստ դիրք, վասն զի անոր միակ գործն է կառավարել, հրել ասեղին ներքեւի կտաւը: Մինչեւ անդամ հիւանդ մը կրնայ ապահովապէս կառավարել այս կերպով շարժման մէջ գրուած մեքենան: Ելեկտրականութեամբ տաքցուած արդու կը սա առաւելութիւնն ունի որ կը պահէ միօրինակ տաքութիւն եւ կը շարունակէ ցորքան կապակցուած կը մնայ ելեկտրական շրջանին հետ: Արագութիւնը կը տաքնայ քանի մը վայրկեանի մէջ, եւ շատ դիւրաւ կը գործածուի մանաւանդ մանր ճերմակեղէններու համար: Նաեւ մասնաւոր կերպով լաւ կը ծառայէ տաքաներու ծալքերը արդու կելու, եւ վերաբերուի եւ բաճկոնի կնճիռները հարթելու:

Ելեկտրական «տաք ջրի» տոպրակը, կրնայ կոչուիլ նաեւ «տաք թելի» տոպրակ, վասն զի փոխանակ տաք ջրով լեցուելու, կը պարունակէ ճապուկ թելի դալարութեան, որոնք կը տաքնան երբ ելեկտրական հոսանքը կ'անցնի իրենց մէջէն: Տոպրակը լաւ մը կը տաքնայ հինգ վայրկեանէն, եւ ելեկտրական արդու կին պէս ունի միօրինակ աստիճան տաքութիւն տալու առաւելութիւնը ցորչափ կը գործածուի: Այս ստուգիւ է յառաջդիմութեան երկար քայլ մը տաք ջրի տոպրակներուն

վրայ, որոնք հիմա կը գործածուին առհասարակ եւ որոնք պէտք ունին տաք ջրով վերստին լեցունելու տասնընինգ քսան վայրկեանը անգամ մը, եւ մինչեւ իսկ այն ատեն միօրինակ տաքութիւն չպահուիր։ Ելեկտրական գալարիչ արդուէնները գտնուելու են շատ օթէլներու ննջարանի սեղաններուն վրայ։ Անոնք մանր են ու մաքուր եւ ինքնին կը գործեն։ Երբ արդուէնը ջեռուցիչ կաղամածին մէջ կը մուծուի, հոսանքը ներս կը դարձնէ, եւ երբ դուրս կը հանուի, դուրս կը հանէ զայն։ Ընդհանուր ընդունելութիւն գտած են անոնք, վասն զի զերծ են մուրէն, զոր բոցի մէջ դրուած գալարիչ արդուէն տաքութիւնը յառաջ կը բերէ։

Ելեկտրական կաթսան կը ցուցնէ ելեկտրականութեան առանձին ուրիշ մէկ կիրառութիւնը։ Իրապէս փոքրիկ ջերմոց մըն է որ կրնայ այնպէս մը կարգադրուի որ տաքութեան ուղղուած սաստկութիւնը տայ։ Այս ջերմոցը մասնաւորապէս պիտանի պիտի գտնէ ճանապարհորդը։ Կարելի է զանկա կրել վերարկուի մը գրպանին մէջ եւ օթէլի սենեակի մը մէջ, կամ կառստուրի մը վրայ եւ կամ շոգենակի մէջ, եւ կամ ո՛ր որ պէտք ըլլայ։ պզտիկ ջերմոցը կրնայ դուրս հանուիլ եւ գործածուիլ խանութ, թէյ եւն. պատրաստելու համար։ Բացի ելեկտրական այս կիրառութիւններէն կան շատ ուրիշներ ալ, որոնք կրնան օգտակար ըլլալ։ Այս հնարագիտութիւններէն եւ ոչ մին ժամը 8 փարպէ աւելի ծախք կը պահանջէ։ Եւ անոնք իրենց աժնութենէն, մաքրութենէն եւ կոկիկութենէն զատ սա յատկութիւնն ալ ունին որ բացարձակապէս ապահով են։ Ապահովագրական ընկերութիւնները կը յանձնարարեն զանոնք, եւ ապահովագրական սակերը կը ցածցուին ուր որ ասոնք կը գործածուին։

ՄԱՆՐՄՈՒՆՐ

Նանսէն եւ Շվեդտրուփ իրենց հաստատուն որոշումը ծանուցած են թէ երբեք մէյ մ'ալ բեւեռային խուզարկութեան ուրիշ ձեռնարկ մը պիտի չընեն։ Շվեդտրուփ մեկնած է Նորվեգիայէ դուցէ վերջին անգամ։ Իր առողջութիւնը շատ խանգարուած է վերջին խուզարկութենէն վերադառնալէն հետէ եւ Քանարեան կղզիները գացած է, ուր կ'ակնկալէ կենալ քանի մը տարի։

Աշխարհիս մէջ ամէնէն խոշոր չոգենաւն է Պալէկ, որ ծով իջուցուեցաւ Պէլֆասթ, Նոյեմբեր 21ին։ Այս պիտի ըլլայ չորրորդ անգամը որ միեւնոյն ընկերութիւնը նաւ կ'իջեցնէ։ Առաջինն էր Օլէկէ, 1899ին. յետոյ Սէլէ, 1901ին,

որ վերջը Պոլիս եկաւ, եւ Սէլէ, 1902ին։ Եւ այս թուականներուն մէջ չինուած այս նաւերուն իւրաքանչիւրը իրենց ժամանակակիցներուն մէջ ամէնէն խոշորն եղած են։ Պալէկին տարողութիւնն է 23,000 տակառաչափ, երկայնքը 725.9 ոտք, խորութիւնը 49, լայնքը 75.6։

—Անդղիոյ ծովեզերքին մօտերը Փիլիթիս առջեւ Ովկիանոսին մէջ եռանիւ հեծանիւի փորձեր կատարուած են մասնաւորապէս սուզակներու համար։ Հեծանիւը նստողն էր փորձ ընդծովայ խուզարկու մը, իր սուզակի լիակատար կաղամածով։ Անիւներուն չրջանակները լայն էին եւ տափակ։ Տեսնուեցաւ թէ հարթ մակերեսի վրայ հեծանիւը դիւրաւ յառաջ կը մղուի, թէպէտ քիչ մը կամաց՝ ծովուն յատակին կակուղ ըլլալուն պատճառաւ։ Սուզակին համար շատ աւելի քիչ յոգնեցուցիչ էր հեծանիւով սաչափ տեղ երթալ իր կրած բեռովը ջրին մէջէն քան ոտքով միեւնոյն հեռաւորութեամբ տեղ։ Հին սուզակներ տարակոյս կը յայտնեն թէ արդեօք այս հեծանիւը պիտի կարենա՞յ գործածուիլ բացի նպաստաւոր տեղերէն, ուր Ովկիանոսը հարթ է եւ զերծ ծովային բոյսերէ, կակուղ դիրտերէ եւ ժայռերէ։ Որչափ հրապուրիչ ըլլայ ալ արկածախնդիր հոգիներու ծովուն դիւթի խորութիւններուն մէջ հեծանիւով պտտելու այս զրօսանքը, հաւանական չէ որ զուարճութեան շատ ժողովրդական ձեւ մը ըլլայ։

—Ստուգուած է թէ վաթսուներկեց տարբեր լեզուներ կը խօսուին Նիւ Եորք քաղաքին մէջ։ Կարելի է հոն գտնել երկրագունտիս գրեթէ ամէն մէկ ազգը ներկայացնող ընկերներ։

—Գաղղիոյ մէկ ազարակին մէջ կով կը կթուի ելեկտրականութեան միջոցով։ Ելեկտրական շարժիչ մը գործողութեան կը դնէ ջրհան մը, որ կովերը կը կթէ։

ԲԱԲԵՆՈՆԵԱՆ ՀՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հայր Շիէլ, Գաղղիացի հնախօսը, Բաբելաստանի Սքիփարա քաղաքի աւերակներուն մէջ դետնէն հանած է կատարեալ դպրոցական չէնք մը։ Բաբելոնական այս դպրոցին մէջ դասեր կ'ուսուցուէին գրեթէ 4,000 տարի առաջ, այսօրուանին շատ նման մեթոտով։ Այն տեղը, ուր ժամանակաւ Սքիփարա կը կենար, հիմա է հողաբլուր մը միայն, խեցեղէն անօթներու բեկորներով ծածկուած։ Հայր Շիէլ մակերեսին ներքեւ գտաւ պարիսպներու կտորներ եւ տուներու եւ պետական շէնքերու մնացորդներ։ Ամէնէն շահեկանն էին դպրոցները որոնք մեհեանին դիմաց տան մը մէջ էին։

կուէ պնակիտներ, այժմու գրաքարերուն նախորդները, բազմաթիւ էին : Պնակիտներէն մէկը սա արձանագրութիւնը կը կրէր : «Ով որ երեւելի կը հանդիսանայ գրի զպրօցին մէջ, արեգակի պէս պիտի փայլի» : Պնակիտներէն ոմանք կը պարունակէին Բարեկաստանի ամենահին լեզուով երգեր : Ուրիշներ կը պարունակէին այրեհնարաններ, բառարաններ եւ թուաբանական խնդիրներ : Պնակիտներէն ոմանք կը ծառայէին իւրեւ գրի օրինակներ, ինչպէս կ'ապացուցուէր գիրերուն գեղեցիկ մաքրութեամբ : Անոնք կը գործածուէին իւրեւ դասարանի հրահանգներ, վասնզի պնակներու վրայ կրնայ տեսնուիլ թէ աշակերտները ինչպէս օխալ գիրեր գծած էին եւ յետոյ կաւով հարթած էին նորէն : Բոլոր թուականները Ամարփաղ թագաւորին անունը կը կրէին :

ԳԵՐՄԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԻՆ ԱՃՈՒՄԸ

Գերման ժողովրդին աճման նկատմամբ մօտերս կատարուած հետազոտութիւններէն կը տեսնուի թէ ծնունդները նշանաւոր կերպով աւելցած էին 1902ին : Այդ տարուան մէջ Գերման ժողովուրդը աճած էր 900,000էն քիչ մը աւելի, կամ բնակիչներուն տասը հազարին 156 : Աճում որ այդ երկրին մէջ երբեք պատահած չէր առաջ ունէր լաւի : Ծնունդներուն թիւը, իբր երկու միլիոն, քիչ փոփոխութիւն կը կրէ : Բայց մահերուն թիւը կը նուազի, ոչ միայն շնորհիւ ժողովրդին ընկերային եւ առողջապահական պայմաններուն ընդհանուր զարգացման, այլ նաեւ շնորհիւ գործաւոր դասակարգներուն ապահովութեան եւ պաշտպանութեան պատկանեալ օրէնքներուն : Խորին չահեկանութիւն ունեցող իրողութիւն մըն է որ այս օրէնքները ըստ մեծի մասին արդիւնք են քանի մը Բողոքական մեծ ուսումնականներու ջանքերուն : Բնական է գիրքերու սիրահար համարիլ Հարնախի նման Գերման աստուածաբանները : Եւ արդարեւ անոնք այնպիսի մարդիկ են որ իրենց գիրքերուն մէջ կ'ընկղմին, եւ ուսումնական են բառին ճշմարիտ իմաստովը, բայց երբեք չեն ապրիր միայն անցեալին մէջ : Անոնք մեծ ոգեւորութեամբ կը հպին ներկային : Գործունեայ, ժրջան աշխարհը բոլոր իր լուծելի խնդիրներով, իմաստուն եւ եռանդուն խորհուրդներու եւ ջանքերու բոլոր իր կոչերով, մեծ ասպարէզ է անոնց : Եւ անոնք քանիւ եւ գործով կը շնչեն այն ճշմարտութիւնը թէ Եկեղեցւոյ իսկական զօրութիւնը եւ միութեան կապը գտնուելու է այն գործունէութեան մէջ որ կը ներշնչուի Քրիստոնէական սէրէն : Այն ուսումնականներուն, որոնց ծանօթացած է համայն Քրիստոնեայ աշխարհը, իւրեւ խորին խորհուրդի եւ ուսումնական ճշգրտութեան, Հարնախի նման մարդիկ ըրած են գործնական յաւելումներ, եւ նոր գաղափարներ, որոնք արդիւնք են այն օրէնքները որոնք կը շնորհեն ապահովութիւն եւ պաշտպանութեան մարդկան մը : Գերման ժողովուրդին մէջ կ'ապրի միայն միայն իմաստովը, բայց երբեք չեն ապրիր միայն անցեալին մէջ : Անոնք մեծ ոգեւորութեամբ կը հպին ներկային : Գործունեայ, ժրջան աշխարհը բոլոր իր լուծելի խնդիրներով, իմաստուն եւ եռանդուն խորհուրդներու եւ ջանքերու բոլոր իր կոչերով, մեծ ասպարէզ է անոնց : Եւ անոնք քանիւ եւ գործով կը շնչեն այն ճշմարտութիւնը թէ Եկեղեցւոյ իսկական զօրութիւնը եւ միութեան կապը գտնուելու է այն գործունէութեան մէջ որ կը ներշնչուի Քրիստոնէական սէրէն : Այն ուսումնականներուն, որոնց ծանօթացած է համայն Քրիստոնեայ աշխարհը, իւրեւ խորին խորհուրդի եւ ուսումնական ճշգրտութեան, Հարնախի նման մարդիկ ըրած են գործնական յաւելումներ, եւ նոր գաղափարներ, որոնք արդիւնք են այն օրէնքները որոնք կը շնորհեն ապահովութիւն եւ պաշտպանութեան մարդկան մը :

Գերման ժողովրդին աճման նկատմամբ մօտերս կատարուած հետազոտութիւններէն կը տեսնուի թէ ծնունդները նշանաւոր կերպով աւելցած էին 1902ին : Այդ տարուան մէջ Գերման ժողովուրդը աճած էր 900,000էն քիչ մը աւելի, կամ բնակիչներուն տասը հազարին 156 : Աճում որ այդ երկրին մէջ երբեք պատահած չէր առաջ ունէր լաւի : Ծնունդներուն թիւը, իբր երկու միլիոն, քիչ փոփոխութիւն կը կրէ : Բայց մահերուն թիւը կը նուազի, ոչ միայն շնորհիւ ժողովրդին ընկերային եւ առողջապահական պայմաններուն ընդհանուր զարգացման, այլ նաեւ շնորհիւ գործաւոր դասակարգներուն ապահովութեան եւ պաշտպանութեան մարդկան մը : Գերման ժողովուրդին մէջ կ'ապրի միայն միայն իմաստովը, բայց երբեք չեն ապրիր միայն անցեալին մէջ : Անոնք մեծ ոգեւորութեամբ կը հպին ներկային : Գործունեայ, ժրջան աշխարհը բոլոր իր լուծելի խնդիրներով, իմաստուն եւ եռանդուն խորհուրդներու եւ ջանքերու բոլոր իր կոչերով, մեծ ասպարէզ է անոնց : Եւ անոնք քանիւ եւ գործով կը շնչեն այն ճշմարտութիւնը թէ Եկեղեցւոյ իսկական զօրութիւնը եւ միութեան կապը գտնուելու է այն գործունէութեան մէջ որ կը ներշնչուի Քրիստոնէական սէրէն : Այն ուսումնականներուն, որոնց ծանօթացած է համայն Քրիստոնեայ աշխարհը, իւրեւ խորին խորհուրդի եւ ուսումնական ճշգրտութեան, Հարնախի նման մարդիկ ըրած են գործնական յաւելումներ, եւ նոր գաղափարներ, որոնք արդիւնք են այն օրէնքները որոնք կը շնորհեն ապահովութիւն եւ պաշտպանութեան մարդկան մը : Գերման ժողովուրդին մէջ կ'ապրի միայն միայն իմաստովը, բայց երբեք չեն ապրիր միայն անցեալին մէջ : Անոնք մեծ ոգեւորութեամբ կը հպին ներկային : Գործունեայ, ժրջան աշխարհը բոլոր իր լուծելի խնդիրներով, իմաստուն եւ եռանդուն խորհուրդներու եւ ջանքերու բոլոր իր կոչերով, մեծ ասպարէզ է անոնց : Եւ անոնք քանիւ եւ գործով կը շնչեն այն ճշմարտութիւնը թէ Եկեղեցւոյ իսկական զօրութիւնը եւ միութեան կապը գտնուելու է այն գործունէութեան մէջ որ կը ներշնչուի Քրիստոնէական սէրէն : Այն ուսումնականներուն, որոնց ծանօթացած է համայն Քրիստոնեայ աշխարհը, իւրեւ խորին խորհուրդի եւ ուսումնական ճշգրտութեան, Հարնախի նման մարդիկ ըրած են գործնական յաւելումներ, եւ նոր գաղափարներ, որոնք արդիւնք են այն օրէնքները որոնք կը շնորհեն ապահովութիւն եւ պաշտպանութեան մարդկան մը :

ԳԵՂԵՑԿԻՆԻ ԲԱՅԱՊԱՐԻՍԻՆ ՍԿՋԻՌԻՆՔՆԵՐԸ

ԲՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

(Յ. Յ. Մ.)

Գ

Գեղեցիկին բացատրութիւնը հետեւեալ տողերու իմաստին կը ձգտի : Մարդ ոչ չատ երկայնահասակ ըլլալու է, ոչ ալ գաճաճ, այլ միջահասակ — կինները ընդհանրապէս մարդոցմէ կարճ եւ փափուկ են — երկայն հասակի մը հետ չափաւոր գիւրութիւն մը գեղեցկութեան կը նպաստէ : սակայն վախ մարմին մը եւ կամ տակառանման գիւրութիւն մը հրապուրիչ գեղեցկութեան մը մասնիկները չեն կազմեր : Զուաճեւ դէմքը աւելի փրփու է քան կլոր երես մը : դէմքին ոսկորները դուրս ցցուած ըլլալու չեն : Մարդոց համար փափկութեան աւելի ֆիզիքական զօրութիւն հարկաւոր եւ նախընտրելի է, ուստի դէմքը քիչ մը աւելի զօրաւոր ըլլալու է : Աղջկան դէմք ունեցող երիտասարդներ իրապէս գեղեցիկ չեն կրնար համարուիլ : Դէմքը երբեք հաւասար մասերու բաժանուած չէ կրէ :

Մարդոց մազերը եթէ բարակ, փայլուն եւ առատ ըլլան, աւելի վայելուչ գեղեցկութիւն մը կը ցոլացնեն : Կիներու մազը կարելի եղածին չափ երկայն ըլլալու է, որովհետեւ անոնց մէջ կայ աննկարագրելի գեղեցկութիւն մը : Յօնքերը ոչ ցանցառ ըլլալու են, ոչ ալ խիտ : Աչքերը խոշոր ըլլալու են, բայց ոչ չատ ներս գացած, ոչ ալ դուրս ինկած : Բարակ աչքի նուրբ կոպեր, երկայն ու խիտ արեւանուներ աւելի հաճելի են : Բերանը պղտիկ, շրթունքները ոչ չատ բարակ ըլլալու են, ոչ ալ խափշիկի մը շրթունքներուն չափ հաստ, տկուանները հաստատուն, մաքուր եւ ուղիղ, ծնօտը բարձր, ականջները փոքր եւ պոկկած, ականջին ըլթակները փոքր եւ բարակ ըլլալու են : Վիզը երբեք կամ չորս մատնաչափ լայն, ուսերը լայն եւ բարակ, թեւերուն տարածութիւնը մարդաչափի մը հասակին հաւասարելու է : ձեռքերը փոքր,

մասները երկայն եւ ուղիղ, եղունգները ձուածեւ ըլլալու են: Գլխուն եւ մարմինն վերի մասին երկայնութիւնը վարի մասին երկայնութենէն քիչ մը պակաս ըլլալու է: Ոտքերն ալ պզտիկ ըլլալու են: Այսպէսով երեւութային գեղեցկութիւն մը կը յօրինուի:

2. Գոյն: Գոյնը չատերուն համար աննկարագրելի եւ իրական գեղեցկութեան մը կարեւոր տարրը ըլլալ կը թուի, որովհետեւ անոր մէջ կը գտնեն մագնիսական զօրութիւն մը եւ կախարհիչ հրապոյր մը, որոնցմէ անմիջապէս կը յափշտակուին:

Երկինքի անպարփակ կապոյտը, ոսկեզօծ եւ արծաթափայլ ամպերը, կանաչազարդ անտառներն ու դաշտերը, երփներանգ ծաղիկներու հոյլերը, հիացումի աննիւթ օվկիանին մէջ կը թաղեն թէ՛ գիտունը եւ թէ՛ սգէտը: Վայրենիի մը համար ծաղիկը կամ խոտը իր մէջ սքանչացումի բան մը չունի, եթէ երբեք իր ստամոքսին կարեւոր պահանջները չկրնար գոհացնել: Կէս քաղաքակրթեալ անձ մը ծաղիկին խնկաւէտ բուրումներուն միայն մոլի եղած է, իսկ քաղաքակրթեալը եւ գիտունը անոր գոյնգոյն տերեւներուն, ձեւերուն եւ գեղեցկութեանը կ'զմայլին:

Տարուան չորս եղանակներն ալ իրենց մասնաւոր երփներանգ հագուստները կը կրեն: Չմեռուան ցրտաշունչ առաւօտուն, երբ ծառի ճիւղերը եւ չոր խոտերու տերեւները առաւօտեան բիւրաւոր ազամանդեայ ցօղերովը կը պճնուին, նոյն իսկ Հնդկաստանի ամենահարուստ Բաճան նախանձի կը գրգռեն: Տուներու քիւերէն կախուող սառույցները, երբ չողակաթ արփիին սպիտակ ճառագայթները կ'ըմպեն, աներեւակայելի գոյներու գիծերով կը պսակուին կարծես: Ամբողջ Բնութիւնը անբիծ պատանքի մը ներքեւ յուշիկ յուշիկ կը քնանայ կարծես:

Գարունը ցայտուն երանգներով եւ հոգեպարար բոյրերով օժտած՝ իր բուրումնաւէտ գլուխը կը ցուցադրէ այն կամաց կամաց փարատող ձիւնաթոյր վարագոյրին ետեւէն: Հողը անգործութեան դատապարտող ցուրտը արեւուն ջերմին ճառագայթներուն ներքիւ կը ցրուի եւ երկիրը կ'սկսի իր հարուստ գանձերը դուրս թափել:

Ո՞ր մէկը յիշեմ եւ ո՞ւրկէ սկսիմ: Վերը երկինքի կապոյտը վսեմութեան ծով մը կը ներկայէ, ուր մերթ ընդ մերթ ձիւնաթոյր գանգուր ամպեր ալ մեր հիացիկ ակնարկները կը գողնան: Անտառներու եւ մարգագետիններու դա-

լարագեղ երեւոյթը աչքերս կը խաղտէ: Աղբերակներու արծաթափայլ ալիքները մանիշակներու լեղակազոյն խոյրերուն եւ շուշաններու սպիտակափայլ թերթիկներուն ոսկեթել հիւսածաքներ կը շալկեն: Ծաղիկէ ծաղիկ թռչտող գունագեղ թիթեռնիկները եւ մեղունները իրենց նախշուն գեղեցկութիւնը ոսկի դրուագներով կը հիւսեն: Աղաւնին, բադը եւ փասիանը, սիրամարգը, դեղձանիկը եւ դրախտահաւը հարսանիքի նուրբ թեհներով պճնուած են: Օղբ, սոխակին եւ սարեկին թրթռուն դայալներովը առլի, ականջը անուշ օրորներով կը լեցնեն: Անդին՝ ծիածանը՝ Բնութեան գեղատեսիլ նկարը Աստուծոյ զգլման եւ սիրոյ խորհրդանշանը սին ամպերուն վրայ հրաշալիօրէն կ'երկարի:

Ահ, ասոնք կենդանի կերպով թուելու եւ նկարագրելու համար Բոսքինի ձեռնհաս գրչին եւ Բաֆայէի ճարտար վրձինին կը կարօտիմ, որովհետեւ սիրտս հիացումի ջերմ զգացումներով աշնան տաքցած է, աչքերս գեղեցկութեան անմեղ հրապոյրներով այնքան չլացած են, որ զանոնք լեզուովս չեմ կրնար բացատրել:

(Շարունակելի)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ

ԲԱՅ ՆԱՄԱԿ

Boys Home-ը ընթացաւորներուն եւ անոնց որ քալարէ լին վերադառնալ:

Սիրելի տղաքներս, դպրոցական տարիին փակուած մօտ է եւ դուք քիչ ատենէն պիտի թողուք ձեր Home-ը, ուր անցուցիք քանի մը տարիներ իրրեւ սկզբնաւորութիւն ձեր կեանքի համար պատրաստուելուն: Կ'ուզեմ յիշեցնել ձեզ երկու կամ երեք կանոններ, որոնց պահպանումը պիտի օգնէ ձեզ ձեր կեանքը օգտակար եւ երջանիկ ընելու համար:

Ա. Հանապազ մշակեցէք երախտագիտութեան առաքինութիւնը: Ամէն բանէ առաջ երախտագետ եղէք Աստուծոյ, որ զձեզ կը սիրէ եւ կը խնամէ եւ կ'ուզէ որ իր սիրելի զաւակները ըլլաք: Կեանքի մէջ շատ բաներ կան ցաւ պատճառող: Բայց յիշեցէք որ կեանքի չարիքները կարճատեւ են, միայն բարին կրնայ մնալ յաւիտեան: Եւ երբեք մի մոռնաք գոհանալ Աստուծմէ աշխատութեանն եւ խնամքին համար անոնց, որ ձեր օգտին համար կը գործեն, ձեր տնօրէնուհին, ձեր ուսուցիչները, հայրիկները, Home-ին բարերարները եւ բոլոր անոնք, որոնք նպաստած են որ դուք

կրթութեան Home մը ունենալ, ու այս ամէնը պարտիք յիշել միշտ ձեր սրտերուն մէջ: Ան որ երախտագէտ սիրտ չունի՝ երբեք չկրնար ալ բարի մարդ ըլլալ:

Բ. Նայեցէք աշխարհի վրայ խոնարհ եւ արի սրտով: Ծառայելու համար ծնած ենք: Կեանքի նպատակը հարստանալ կամ մարդոց առջեւ պատիւ ունենալ չէ, այլ հաւատարմօրէն ծառայել: Ինչ գործ որ գտնէք ընելու, ըլլայ ան մինչեւ իսկ պարտիզպանութիւն, թիթեղագործութիւն կամ ուրիշ ոեւէ խոնարհ գործ, ըրէք զայն ձեր բոլոր ուժովը եւ ըրէք իբր թէ գործէիք Աստուծոյ համար եւ ոչ մարդոց համար միայն: Եւ երբեք մի վհատիք, զի Աստուած ձեր զօրավիգն է:

Գ. Զեզմէ իւրաքանչիւրը թող յիշէ իր տունը, իր ծնողքը, իր քոյրերն ու եղբայրները, եթէ ունի: Նայեցէք թէ ինչ կրնաք ընել անոնց համար: Աստուած կ'ուզէ որ ձեր անձերուն համար չապրիք: Նայեցէք որ հաւատարիմ ըլլաք Աստուծոյ եւ ձեր խղճին եւ այն ատեն ապահովապէս երջանկութիւն եւ օրհնութիւն պիտի սփռէք ձեր բարեկամներուն մէջ:

Դ. Որոշեցէք ձեր ապրուստը շահի՝ որչափ կարելի է չուտով: Ուրիշներուն վրայ բնու մի ըլլաք, այլ օգնութիւն եղէք ուրիշներուն: Ուրիշները օգնած են ձեզի մինչեւ այս վայրկեան: Իմա ալ դուք օգնեցէք ձեր անձերուն: Աշխարհը աւելի հարուստ եւ աւելի լաւ ըրէք մինչ անոր մէջ էք:

Այս նամակը ձեզի կը զրկեմ ձեր տնօրէնուհիին, Միս Նիւնըմի, միջոցով որ իբրեւ մայր աշխատած ու աղօթած է ձեզի համար եւ հսկած է ձեր վրայ: Անիկա յաճախ խրատած է ձեզ, բայց ձեր օգուտին համար: Սիրած է ձեզ անկեղծ անձնագոհ սիրով եւ դուք կը պարտիք անոր աւելի քան որչափ կրնաք հասկնալ իմա:

Կը մաղթեմ որ ձեր ամալներջի օրերը հաճելի ըլլան: Ծափ մը ունիմ բոլոր ձեր բարեբարներուն համար եւ գոհութեան երգ մը առ Աստուած:

Աստուած իր սուրբ աջով պահպանէ զձեզ ամենքնիդ:

Ձեզի համար աղօթող
Ուէլիկթըն, Քանատա
Մայիս 25, 1904

ԳԻԻՂԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ՏՊԱՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Անըմբռնելի չէ քաղցրութիւնը գիւղագնացութեան այն անձին, որ աշունի եւ ձմեռի մուտք օրերը դպրոցական յարկին տակ անցուցած, գարունի կենսանորոգ զուարթութիւնները, դեռափթիթ ծաղիկներուն, զուլալ առուակներուն, վե-

րադարձող թռչուններուն, նորածին ուլիկներուն, անմեղուկ գառնուկներուն հետ կ'ուզէ ըմբռնել հոն, ուր երկինքի շողն ու շաղը աւելի վճիտ ու կեանքերն աւելի պարզուկ են: Ահա աս դիտումով, իմ պըճըրիկներն առած, խարբերդի արեւմտեան դին 2½ ժամ հեռուն, թեթեւ դառիթափի մը վրայ տեղաւորուող խուլագիւղը այցելեցի:

Գիւղին անունը Գուլէքէօյ յորջորջուած է այն աշտարակին համար, որուն շատ պզտիկ մէկ մնացորդը, գիւղին մէջտեղ, տնակի մը մէկ կողմը կը կազմէ: Գիւղին կից արեւմտեան արտերուն ու պարտէզներուն մէջ դիզուած քարերը, եւ շատ անգամներ խովին առջեւ լոյս աշխարհ տեսնող կարասիներու բեկորներ, հիմնաքարեր, թոնիրներ, ինչպէս նաեւ ժողովրդին շրթունքին վրայ տատանող աւանդութիւններ կը ցուցնեն թէ երբեմն գիւղը բազմամարդ աւան մ'է եղբւր: Յիշուած պարտէզներէն մէկին մէջ քարերով շրջապատուած մարգագետին մը կայ, զոր ժողովուրդը Սը: Սարգիսի եկեղեցին կը կոչէ եւ կ'երթայ ատեն ատեն հոն աղօթք կ'ընէ: Քարակոյտներուն մէջի խաչքարերը կ'ստուգեն սոյն աւանդութեան ստուգութիւնը:

Խաւը որոյ վրայ նստած է գիւղը՝ կրային է: Բայց երկրաբանական փոփոխմամբ հեղեղներ առաջ եկած եւ կրային խաւին մէկ մասը ծածկած են: Կը պատմուէր թէ մօտ ժամանակներս այգիներէն միոյն մէջ փորուած ատեն երեք մարդահասակ վարը թոնիրի եւ կարասի կտորներ գտնուած են: Աս ալ ապացոյց մ'է սոյն երկրաբանական փոփոխումին: Գիւղին արեւմտեան կողմը կէս ժամ անդին գտնուած արտերը բոլորն ալ հրային մուտ կարմիր հողեր են, որոնց մէջի շէքարերը հաւաքուած դէզ դէզ կը կենան, եւ սոյն արտերուն հիւսիսային կողմը ցցուող բլուրը մարած հրաբերան մ'է, որմէ երբեմն հալած լավան դէպի հիւսիս 3 ժամ, արեւմուտք ժամ մը, եւ արեւելք կէս ժամ ողողած է: Հրաբերանէն մէկուկէս ժամ հիւսիս Զըրչըր կոչուած ձորին կողին վրայ լավան բիւրեղացեր եւ հնգանկիւն, վեցանկիւն պաշտօնի սիւնակներ է կազմեր, որոնք տգէտ մտքին համար կարծես թէ քարակոյտին մուրճին տակէն ելած, իրարու քով ուղղահայեաց շարուած են:

Գիւղին բարեբեր հողերը կը գտնուին հրային դաշտին վրայ, մինչ կրային մասը մեծաւ մասամբ կը ծառայէ որթատունկին, որուն արտադրած գինին որքան մօլեկան չարիքներու դուռ կը բանայ, այնքան ալ պարծանքի առարկայ մը կը հանդիսանայ խուլագիւղցիին:

Օղբ շատ մաքուր եւ անողջարար է, ինչպէս նաեւ ջուրը, թէեւ վերջինը Բնութեան շնորհներէն չէ հանդիպած: Գիւղին արօտավայրը շատ անձուկ է: Հազիւ կրնայ ճարակ տալ բնիկին օրական կաթն ու մածունը հայթայթող հօտի մը:

Մօտիկ դրացի գիւղերն են Բազմաշէնն ու Քորբէն եւ Թրքաբնակ Ջարֆանիկը: Հիւսիսային արեւելեան դին տասը վայրկեան հեռուն հիմնուած է Սուրբ Գէորգայ վանքը, որուն հովասուն դիրքը, ծառագարդ չըջավայրը, պաղորակ ջրերը կը չնշտեն Սուրբ Գէորգի խելահասութեան եւ դատողութեան գերազանցութիւնը տեղընթրութեան մասին: Ներկայ մատուռը նորոգման թուական մը կը կրէ ԶԴԲ, որ ըսել է 363 տարի առաջ: Խորանին ձախ կողմը, պահարան սենեկիկին մէջ Սբ. Գէորգի մարմարեայ չիրիմը կայ, որուն վրայի արձանագրութենէն եւ քարէն կ'երեւի թէ մօտ անցեալի մը մէջ գետեղուած է, եւ թէ վերստին ամփոփուած է Սուրբին ոսկերոտիքը իր այդ նախկին դամբարանին մէջ: Մատուռը զուրկ է թանկագին զարդերէ եւ հին մատենաներէ, միայն աւելած, մաքուր եւ կարգ մը պարզուկ զարդարանքներով իր դուռը կը բանայ ուխտաւոր եւ կամ այցելու ժամուորին առջօրը ընդունելու: Մատուռին կից, գեղջական կահաւորումով սենեակ մը կայ, ուր վանապահը կը նստի: Վերնայարկ հինգ սենեակներ կան, որոնք անցած տարի երկու բարեպաշտ անձեր չինել տուած են: Մատուռին ձախ կողմը, գեղեցիկ յատակագծով ու դիրքով, քանի մը տարի առաջ կառուցուած է կարօտ տղոց պատասպարանը, որուն մէջ չորս տարիի չափ հոգացուած են միջին թիւով 30 տղաք, Պատրիարքարանի նուիրատուութեամբ: Սակայն տարիէ մը հետէ տղաքը ցրուած են եւ կը ցաւիմ ըսելու թէ այս կոկիկ շէնքն ալ գրեթէ անխնամ մնացած է: Իցիւ թէ Հայ բարերարի մը ուշադրութեան արժանանալով սա գերազանցօրէն դպրոցայարմար շէնքը, տրամադրելի եւ գործածելի ըլլար իբր գիշերօթիկ վարժարան մը:

Վանքին առջեւ տարածուող պարտէզները առատօրէն կը ջրուին տարբեր չորս աղբիւրներու աւազաններէն, եւ ուրախ եմ ըսելու թէ ներկայիս ջանքեր կ'ըլլան թթաստանը ընդարձակելու: Վանքին հիւսիսային կողմը գառիթափին վրայ կոթողանման կանգնած են բորբոսած չիրիմաքարերը կղերականներու, որոնց արձանագրութիւնները կը յայտնեն թէ 15րդ դարու վերջի քառօրէն սկսեալ ապրող վանապահ եպիսկոպոսներն ու վարդապետները թաղուած են: Քառասունի մօտ

ոչխար ու կով կը հայթայթեն պարէնի մէկ մասը աղքատ ընտանիքի մը, որ կ'սպասաւորէ վանքին եւ վանապահ քահանայի մը, որ վերջերս եկած էր գիւղէս Մէգիրէի առաջնորդարանի տնօրինութեամբ: Արգահատանք կը շարժէր երեւոյթը վանքին սա փոքրիկ հօտին որ, ձմեռը անխնամ մնալով, Փարաւոնի զաւիր երինջները կը յիշեցնէր: Մաքիս մէջէն մաղթելով դպրոցատէր հարուստ Գարնէկի մը՝ վերոյիշուած պատասպարանին եւ անձնուէր ու հաւատարիմ վանապահ մը վանքին, վերադարձայ գիւղ:

Խուլագիւղ կը բաղկանայ իբր 180 տունէ, որուն 80ը Բողոքական են: Ցարդ Լուսաւորականներու մասին կրօնական հոգատարութիւնը ստանձնած էին երեք քահանաներ, որոնցմէ մէկը հիմա մօտիկ վանքը ղրկուած էր: Այս քահանաներն ապահովապէս պիտի չկրնային իրենց ապրուստը հոգալ սոսկ ժամուորին կիրակիական քանի մը փարայովն ու մկրտութեան, թաղումի եւ պսակի չնչին նուէրներով, եթէ իրենք եւս ժողովուրդին նման բահին ու բրիչին, խփին ու արօրին ճառայեն: Եւ սա իրողութիւնը եղբակացնել կու տայ ինծի թէ Հայ շինական կղեր չկրնար իր կոչումին ծառայել, հոգիներու փրկութեան հեռամտիլ եւ ժողովուրդին զարգացման հետապնդիլ: Աւելի լաւ չըլլար որ Խուլագիւղին, փոխան երեքի, մէկ կարող եւ զարգուն քահանայ ունենայ տարեվճարով մը որ, առանց մօմտալու ապրուստի վրայ, իր կրթական, բարոյական, կրօնական եւ ընտանեկան բարձրացման ծառայէ միայն: Եկեղեցիին կից դպրոց մը ունին, որուն մէջ Նոյնմբէրէն մինչեւ Ապրիլ կ'ուսանին ժողովուրդին զաւակները, որոնք մնացած ամիսներուն մէջ օգնական են ծնողներու դաշտային գործերուն:

Բողոքականները առ այժմ հովիւ չունին: Գրեթէ տարիէ մը հետէ իրենց վերջին հովիւը ղրկած են Արաբկիր: Յայտնի է թէ անցեալին մէջ պաշտօնավարող պաշտօնեաներ քիչ ծառայութիւն մատուցած չեն, քանի որ կոկիկ ժողովարան մը, յարմար դպրոց մը, քաղքենի եւ վայելուչ երիցատուն մը եւ մանաւանդ հետաքրքիր ու արթուն ժողովուրդ մը գտայ: Ասոնք՝ կը խորհիմ թէ անձնուէր աշխատաւորներու ու Աստուծոյ օրհնութեան արդիւնքներն են:

Անալիսունելի էր ինծի երբ վերահասու եղայ թէ իրենց եկեղեցական ժողովին մէջ կիներ եւս կան: Բան մը՝ որ որքան օգտաւէտ ու յառաջդիմական, այնքան անծանօթ ու անսովոր է քաղաքացի ժողովուրդներու: Ինչո՞ւ ամէն եկեղեցի

ժողովուրդը չհետեւի իրաւագիւղցիներուն : Ո՛րքան գործեր պիտի թեթեւնային մարդոց վրայէն, եթէ ժողովներու մասնակցութիւնը թոյլատրուէր կանանց հետ : Ուր որ կինը օժանդակ կը կանգի մարդին, հոն դիւրակեցութեան եւ երջանկութեան մեծ յոյսեր տածելու շատ մը պատճառներ ունիմ : Ո՛ր հովիւ կամ քարոզիչ որ կ'ուզէ մաքուր օդ, մաքուր ջուր, վայելուչ բնակարան, կոկիկ ժողովարան, բաւականաչափ ամսական ու արթուն ժողովուրդ մը, թող իրաւագիւղ երթայ, միայն ինքն ալ ջերմեռանդ եւ քիչ մ'ալ միտքը դոհացնող ըլլայ :

Ամբողջ գիւղէն իբր 150 հոգի այլուր փոխադրուած են գործով, եւ մեծաւ մասամբ յաջող են : Ասոր համար իրաւագիւղի մէջ չքաւոր չկայ, իրենց ըսածին նայելով : Ամէն սուրհանդակի տասը քսան կապուտիկ թղթիկներ իրենց խորհրդատու ծալքերը կը բանան թոնիրին միտո ու մուտ երդիքին տակ, ուր նստող թուր քեհեան կամ մշակ Արթիւնը, Մարիամ քորոն կամ բարձր Շուշանը, ինչպէս նաեւ անվարտի լաճերը քիչ ցնծութիւն չէ որ պիտի զգան ապահովապէս :

Իրաւագիւղցիին գաղափարականը շատ պարզ է. քանի մը տասնեակ իջի հող, քանի մը կարաս գինիի այգի, քանի մը զոյգ եղ, կին մը, զաւակներ, թոնիրտուն մը, ախոռ մը ու մարագ մը : Ծննդավայրէն դուրս տարիներ ապրող, օձիքն ու փողկապը երկար ատեն գործածող մարդը իրաւագիւղի մէջ կը նախընտրէ մաղէ շալաբը, թաղիքն ու չիլը եւ արեխը, ու գոլէճի կամ դպրոցներու մէջ փափուկ ու մաքուր հագուստը օրիորդը հոս սեւ շալաբը ու չիլէ մը՝ միայն աչքերը բաց պահող գլխափաթթումը նախամեծար կը համարի, եւ բնակարանի մասին ընտանիք մը որքան ալ նիւթական բարոյք պարագայ ունենայ, ուրիշ յատակագիծ չունի, եթէ ոչ՝ բազմամարդութեան նայելով քանի մը մաղերով ծածկուած ընդարձակ յարկ մը, որուն մէկ անկիւնը թոնիրը պիտի թողուի, եւ միւս մասերն ալ պիտի գրաւեն հողաչէն փեթակները, սնտուկները, խովին ու արօրը, կուկուլն ու կարասները, մահիճներն ու փալանները, եւ բաց միացած տեղերն ալ գիշերուան քնանալու համար : Տանիքին մէջտեղ լուսամուտ մը պիտի գտնուի վերի արեւին լոյսը վար թափելու եւ վարի թոնիրին մուտքը վեր հանելու, ձեղունը սեփսեւ ներկուած պիտի ըլլայ ծուխին ձրիներկովը : Ասկէ զատ մեծկակ ախոռ մը, որուն մէկ անկիւնը ճաղերով զատուած, ձմեռուան սաստկաշունչ օրերուն, է՛ն յարմար ապաստանարանը պիտի ներ-

կայանայ, ինչպէս նաեւ գլխուրտուն մը եւ մարագ մը : Ոմանք ամառուան համար մէկմէկ սենեակի պէս բաներ ունին, ուր եղած հիւրընկալութիւնը հարկաւորապէս պզտիկ պատիւ չէ :

Գիւղին բարոյական ընդհանուր մթնոլորտը, բաղդատար ուրիշ գիւղերու, մաքուր է. եւ աս այսպէս է, հակառակ Կենդանոց հարսներու ստուար խուճի մը, որոնց երիտասարդ կենակիցները հինգէն աւելի տարիներ բացակայ են իրենցմէ : Եւայի տա աղջիկները պատուանախանձ ու համեստ կնոջ մը շնորհալի ոգիով ու մարմինով, բահը ուսերնին առած կ'երթան օրն ի բուն քրտինք թափել հողին վրայ : Կաշմարտն եւ կարմիր հարսներ որոնք արտերուն մէջ բահ զարկած կամ հնձած տոնենին քաղքցի բազմաթիւ երիտասարդներու վար նայիլ պիտի տան անխուսափելիօրէն : Շինական Հայ կինը ամէն տեղ իր էրիկէն աւելի ժրջան է : Երեսնի թէ արական սեռը քիչ մը ինքնագիտակցութեան դար այս մասին եւ կնոջ ծանր բեռը թեթեւցնէր յոգուտ ընտանեկան բարեկարգութեան եւ տպագոյ սերունդի առողջութեան :

Մ. Ս. ԱՐՔԵՐԵԱՆ

«ՆՈՐԸՆԾԱՆԵՐՈՒՆ»

(Վեր. Գ. Մ. Ապրիլ 1926)

(Շար. Զ. Ի. Ի. Ի. Ի.)

Ահա ընծան ոսկի է, Ուրիշ ոսկիէն աւելի պատուական : Երանի՛ անոր որ աս ոսկին կ'ստանայ : Այն անշուշտ ան ժողովուրդը հարստանալու վիճակին մէջ կը մտնայ : Աս ան ոսկին է որու համար Լաւոդիկէի կ'ըսէ Տէրը, «Ինծմէ ոսկի ծախու առ որ հարստանաս» : Ըսել է թէ «նորընծան» զինք ընդունողին ոսկին է, հարստութեան աղբիւրն է, Անտուծոյ գիտութեան, հոգեւոր արթնութեան հոգեով փրկեաններու զարգացումին եւ ամէն ճոխութեան աղբիւրն է : Իր ժողովուրդին զարդն է : Անոր համար ժողովուրդը գետինը չի նայիր ամացած, զի գտած ոսկի է : Մէջը կ'ըկանք չկայ — անձնասիրութիւն, ետութիւն, նախանձ, ծուլութիւն, ամբարտաւանութիւն : Ամէն վիճակի կը յարմարի, բեմը, տունը, գերեզմանատունը, հարսանիքը ամէն տեղ ոսկի է սիրուն, աչք չլացնող, հոգի հմայող, խորհուրդի եւ սիրոյ առարկայ : Ան հայր է եւ եղբայր, պզտիկ եւ մեծ : Աստուած Երեմիային միջոցով անոր ուրիշ յատկանիշ մը կու տայ, որ ուշադրութիւնս ատենէ մը ի վեր գրաւած է : «Անոր համար Տէրը այսպէս կ'ըսէ : Թէ որ դառնաս՝ ես քեզ ետ պիտի բերեմ ու իմ առջեւ պիտի կայնիս : Եւ թէ որ պատուականը անարգէն ու

րոշեա, իմ բերնիս պէս պիտի ըլլաս» (Եր. ԺԵ. 19) : Տեսէք (1) ի՞նչ է Աստուծոյ ընծան . իր բերանը, Աստուծոյ բերանը, Յիսուսի բերանը, Հոգիին բերանը : Զմեզ իրեն բերան ընելը կը ցուցնէ թէ խօսիլ կ'ուզէ մեզմով եւ խօսքը իրապէս Աստուծոյ խօսք կ'ըլլայ . թէեւ մեր բերնէն կ'ելլէ, ինչպէս զիւանարը փոխ էր տուեր իր բերանը լէզէտնին, զիւերը կը խօսէին անոր բերնովը : Իր միտքը, խորհելու կարողութիւնը, արամաբանելու ոյժը յափշտակուած էր, կողոպտուած էր : Անոր հակառակ ալ, մենք մեր սիրովը, մեր խորհելու եւ խօսելու կարողութիւնը Տէրոջը արամադրութեանը տակ կը դնենք, կը փափաքինք «պատուականը անարգէն» որոշել եւ «պատուականին» յարիլ եւ Տէրը մեզ իր բերնին պէս կ'ընէ : Ուստի (2) ճիսութիւն ունեցող բերան կ'ըլլայ : «Մարդուն բերնին խօսքերը խորունկ ջուրեր են . իմաստութեան աղբիւրը առատաբուրդիս գետ է» (Առակ. ԺԼ. 4) : Ի՞նչ բարութիւն եւ ոգորմութիւն է այս որ Ամենակարողը ակարի մը բերան կը գործածէ, հունաւորը անհունին բերան կ'ըլլայ : Երանելի նոր կամ հին ընծայ, որ Տէրոջը առատութենէն մէջք կը լեցուի, կ'եփի եւ բերնէդ կը հոսի : (3) Նաեւ Աստուծոյ բերնին պէս աղբու կ'ըլլայ, անոյ կ'ըլլայ, իմաստուն կ'ըլլայ, «կրակէ լեզու» կ'ըլլայ : Ահա Աստուծոյ ընծան ասանկ է, Աստուծոյ բերնին պէս : Կրնա՞ք ըմբռնել ընծան : Զայն ընդունողներ կրնա՞ք ճանչնալ զուր զձեզ : Ո՛հ, վախ կայ որ երկուստեք զիրար չճանչնանք : Ասկէ աւելին ըսուած է ընծային համար : Տէրը կ'ըսէ, «Ան որ ձեզ կ'ընդունի», նոյն իսկ «զիս կ'ընդունի» : Առջի բոլոր ըսածներէս զերի վերոյ չէ՞ աս : Յիսուսին մէջմէկ մանրանկարը, «անուշ հոտը» ըլլալ, Յիսուսը մարմնացընել եւ ներկայացնել : Ոչ թէ տուփին մէջ եղածն է գոյափոխելը, այլ տուփը ներկայացնողն է Յիսուսը ներկայացնողը Յիսուսին սիրովը, հեղութիւնովը, հոգիովը, նուիրումովը գոյափոխուած : Յիսուս կը սիրէ զեռ մարմնանալ եւ աշխարհի մէջ պաշտիլ մեր հոգեւորովը, տեսնել ու լալ մեր աչքերովը, գործել զերեւ մեր ձեռքերովը եւ խօսիլ հոսի մեր բերաններովը : Ահա այս է ընծան, զարմանալի ընծայ : Շատ բան կրնայ ըսուիլ այս ընծային վրայ : Սակայն բաւ է, թող փորձառութիւնը ըսէ : Ծանչցողները կ'ըսեն իրենց ըմբռնումով, «Աս մարդը հոգի է», «Աստուծոյ մարդն է», Պօղոս առաքեալն է», եւն : Երանի՛ այն նոր կամ հին ընծային որ իրականացուցեր է աս խօսքերը իր վրայ : Ընդունողը իրաւունք ունի ուրախանալու, բայց

ոչ թէ անով պարծենալու : Զգո՛յ, զի եղան ոմանք որ ատանկով փճացան եւ ոմանք դառն դժոխային փորձառութենէ մը ետքը հազիւ վերականգնուեցան : Աղօթելու է, անդադար աղօթելու է ժողովուրդը՝ մեծ ու պղտիկ, որ իրենց ընծան միշտ նոր մնայ եւ երթալով աւելի գեղեցկանայ, զարգանայ եւ ուրիշներուն ընծայուելուն միջոցը ըլլայ : Մեր մէջ պաշտօնէութեան փափաքողներ կը պակսին հիմա ոչ թէ վարձատրութիւն չըլլալուն, այլ նոր սերունդը հմայող տիպար պաշտօնեաներ պակսելուն : Մինչեւ ի մահ պիտի աղաղակեմ թէ ժողովուրդը զնահատող է, վարձատրող է, եւ գրեթէ պաշտող է տիպար պաշտօնէութիւնը : Ժողովուրդի մը գէշը չտեսայ տակաւին : Ժողովուրդները զարմանալի պատրաստականութիւն ալ ունին իրենց անձնուէր եկեղեցականներէն ազդուելու, տալու եւ յարատեւելու : Անոնց մէջ եղած անհատները բացառութիւն են : Տէրը ողորմի անանկներուն :

Այս ընծան որո՞ւնն է, ո՞վ իրաւունք ունի անոր վրայ : Եկեղեցիներէն ոմանք հովիւ կամ հովիւցու փնտռելը միայն իրենց իրաւունքն է կարծելով՝ խառնած չեն ատ գործին ժողովուրդը : Երբ մէկը հրաւիրած են ատ պաշտօնին եւ արձակած ալ են՝ ժողովուրդին չեն հարցուցած : Շիտա՛կ է արդեօք աս կերպը : Աստուծոյ աս պարգեւը, ընծան, մինակ Հազորդութիւն առնողներուն է, ընդհանուրին չէ : Աստուած իր Որդին կու տա ընդհանուրին, իսկ ծառան մասնաւորի . քաւ լիցի, ժողովուրդէն ամէն մէկունն է : Ուստի գոնէ չափահասից քուէովը պէտք է հրաւիրուի եւ անոնց ընդհանուրի քուէով արձակուի : Կը հաւատանք թէ հասարակութեան մէջ շատ ճշմարիտ Գիրստոնեաներ կան, ինչպէս որ դժբաղդաբար եկեղեցւոյն մէջ ալ կորսուածներ, թէեւ մէկ կողմը շատ, միւսը քիչ կրնայ ըլլալ : Գոնէ ժողովուրդին սիրտը յուզող բան մըն է քարոզիչ կամ հովիւ կանչելը : Մասնակցելու է հասարակութիւնը : Սուրբ Հոգիին ձեռքը միջոց մըն է մինչեւ անգամ խեղճերը արթնցնել այն մեղաւորներուն, որ բոլորովին անզգայ են : Կը յիշեմ մեր գիւղի առաջին ձեռնադրութիւնը, թէեւ այն ատեն չէի գիտեր թէ ի՞նչ է Հոգի, Ծնունդ, ճշմարիտ Քրիստոնէութիւն : Սակայն լաւ կը յիշեմ թէ ո՛րքան ուրախ էի այն օրը : Կեանքիս մէջ այնպիսի ուրախութիւն մը վայելած չէի : Մինչեւ այսօր կարծես թէ կը տեսէ, թէեւ ձեռնադրեալը անդրաշխարհ փոխադրուած է եւ ես գրեթէ ծերացած եմ : Կը հաւատամ թէ բոլոր տղոց, անչափահասից եւ չափահասից այնպէս է : Ատ ուրախութիւնը ապա-

ցոյց է թէ բաժին ունին նորընծային մէջ, ինչպէս որ ես իմինս վայելցի տղայութեանս ատեն, եւ բաժին ունենալը քուէտարկելու իրաւունք կու տայ իրաւունք ունեցողներէն ամէնուն որ մասնակցին ընտրութեան մէջ եւ անոր հոգացման ամէն բանին մէջ:

(Շարունակելի)

ՏԻԿԻՆ ԻՍԿՈՒԶԻ Յ. ՄԱՏԹԵՈՍԵԱՆ

Բողոքականներու նախորդ ազգապետ Յակոբ էֆ. Մատթէոսեանի կողակից Տիկին Իսկուհի Մատթէոսեան անցեալ հինգշաբթի մեռաւ իր Բընալը կղզիի ամառանային բնակարանին մէջ: Յուշարկաւորութեան պաշտօնը շաբաթ կատարուեցաւ նախ կղզին եւ ապա Յէրիքէոյի Բողոք. գերեզմանատան մատրան մէջ հանգուցեալին հովիւ Վեր. Արսէն Շմաւոնեանի, Փրոֆ. Յ. Հ. Ճէճիգեանի եւ Տր. Կրինի ձեռամբ: Ատենը ներկայացուցին հանգուցեալը իբրեւ տիպար կին եւ մայր եւ իբրեւ այնպիսի մէկը, որ իր առտնին կեանքի խոնարհ ոլորտին մէջ ընդ միշտ ի յայտ բերաւ այն առաքինութիւնները, որոնք Բրիստոնէական նկարագրի զարդը կը կազմեն: Յուշարկաւորներու ստուար բազմութիւնը վկայ եւ սպասցոյց էր այն բարձր համարման զոր կը վայելէր Տիկին Իսկուհի: Հանգուցեալին ութ զաւակներէն երիցագոյնը, Օր. Պայծառ, 27 տարի առաջ մեռած է, ուրիշ երկուք ալ՝ մանուկ հասակի մէջ: Միւսները կը մնան իբրեւ միսթարութիւն իրենց այրիացեալ հօրը, որու կը վշտակցին խորապէս բոլոր իր բարեկամները:

Սիրով կը հրատարակենք հետեւեալը իբրեւ արտայայտութիւն սիրեցեալ ամուսնին խոր զգացումներուն:

ԽԳ. Ա. Ե.

«Յիսուս ըսաւ անոր, Գու եղբայրդ՝ յարութիւն պիտի առնէ: Մարթա ըսաւ անոր, Գիտեմ որ յարութեան ժամանակը՝ վերջին օրը յարութիւն պիտի առնէ: Յիսուս ըսաւ անոր, Ես եմ յարութիւնը եւ կեանքը. ան որ ինծի կը հաւատայ, թէ եւ մեռնի՝ պիտի ապրի. եւ ան ամէնը որ կենդանի է ու ինծի կը հաւատայ, յաւիտեան պիտի չմեռնի. դուն կը հաւատաս ասոր: Ըսաւ անոր, Այո, Տէր, ես հաւատացեր եմ որ դուն ես Բրիստոսը Աստուծոյ Որդին, որ աշխարհ գալու էիր» (Յովհ. ԺԱ. 23-27):

Յայտնի է որ Մարթայի առաջին պատասխանը լոկ կանոնական դաւանութեան մը ընծայած պատասխանն էր: Միանգամայն յայտնի է որ մեր Տէր ընդ վնասածը այդ չէր: Նա կ'ուզէր յայտնել յարութիւն մը, որ բոլորովին տարբեր էր իր ընտրութեան մէջ իրաց բնական կարգին թելադրութիւն:

ներէն, եւ ոչ իսկ հաւատոյ դաւանութեան մը խոստովանութիւնն էր այն, այլ ճանաչում մը՝ որ Բրիստոսի հետ ներքին առնչութեան մը հաւատաքէն կը ծնի: Տէրն մեր կը յայտարարէ թէ նա ինքն է կեանք եւ յարութիւն, ապա եւ հաւատացելոյն կենաց եւ յարութեան յոյսը այդ կեանքը իւրացնելուն մէջ է: «Դուն կը հաւատաս ասոր», կ'ըսէ: Այս կենաց հաւատացելոյն սրտին մէջ փոխանցման գիտակցութիւնն ծնած հաւատքովն է որ հաւատացեալը կարող կ'ըլլայ ըսել բանաւոր կերպով: Այո, Տէր, կը հաւատամ: Այս հաւատքը ընդհանրականի ընտրութիւն չունի, այլ է առանձին եւ անձնական, Բրիստոսի կեանքէն ստացուած կեանքի մը ծնունդ եղող հաւատքն է:

Արդ, ո՞վ կարող է այս կեանքը եւ նորա ազգած հաւատքը ունենալ եւ չնոյնացնել իր կեանքը Բրիստոսի կենաց հետ, որով եւ կարող ըլլայ յուսալ թէ Բրիստոսի կենաց եւ յարութեան հաղորդ է, եւ չսիրել զՏէրն մեր եւ զԱստուած մեր, որ տուաւ այս շնորհաբալիս զօրութիւնը, քանզի նա ինքն կ'ըսէ թէ Հայրն էր որ տուաւ իրեն կենաց, յարութեան եւ դատաստանի իշխանութիւնը:

Մարթայի՝ Տեառն մերոյ վերջին խօսքերուն տուած պատասխանին մէջ կ'երեւայ այս հաւատոյ նշոյլը: Եւ ահա մեր ողբացեալ կնոջ եւ մօր բովանդակ կենաց մէջ կ'երեւնար ան նոյն հաւատոյ նշոյլը: Ըստ մեզ իր մահը չէր այլ ինչ, այլ՝ փոխանցում մը մարմնաւոր կեանքէ Բրիստոս Յիսուսի ընծայած կենաց եւ յարութեան: Դուն կը հաւատաս ասոր, կ'ըսէ Տէրն մեր ամէն մէկուս, ապա եւ ապրէ հաւատացողի պէս: Դուն կը հաւատաս այնպիսի յարութեան, որոյ մէջ Բրիստոս ինքն է յարութիւն եւ կեանք հաւատացելոյն: Թող հայեցողական աստուածաբանութիւնը յոգնեցնէ ինքզինը ապագայ կենաց այլեւայլ երեւոյթներու տեսութիւններով: Մենք կը հաւատանք որ մեր սիրելին այսօր իսկ զրախտին մէջ իր սիրեցեալ Փրկչին հետ է: Այս խորհուրդը բաւական է մեզ միսթարելու եւ երջանիկ ընելու եւ կը հաւատամք որ ինք արդէն երջանիկ է իւր սիրեցեալ Փրկչին քով: Աստուած ինք կարող է, երբ պէտք ունինք, մեզ ամէն բան պարզել եւ հաշտեցնել ամենայն ինչ իր սիրոյ յայտնութեանց հետ: Օրհնեալ ըլլայ Աստուած, որ այս ճշմարտութիւնները իր Որդու մեզ յայտնեց, այնչափ որ մենք չտրտմինք մեր ննջեցելոց համար, այլ մանաւանդ ուրախ սրտով փառաւորենք զինքն:

ՅԱԿՈԲ ՄԱՏԹԵՈՍԵԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

Մայրաքաղաք . Կայս. հրամանագիր մը կը պատուիրէ փութացնել Հայտարարչայի Բժշկական վարժարանին պակաս մասերուն, մանաւանդ անդահամատութեան եւ վիրաբուժական գործողութիւններու յատուկ սրահներուն շինութիւնը : Նոյն հաստատութեան բոլոր դասարանները եւ ննջարանները երկտրական լուսով պիտի լուսաւորուին եւ տաք շոգիի խողովակներով ջեռուցուին : — Կայս. հրամանով յանձնաժողով մը կազմուեցաւ, որ հարկ եղած քննութիւնները պիտի ընէ Այսթէֆանոս-Հայդալիի ջրուղիներուն նորոգման համար : — Այն բանտարկեալները, որոնք իրենց պատժի պայմանաժամուն 2/3ը լրացնելով Կայս. ներման կ'արժանանան, իրենց դատական ծախքերը պիտի վճարեն : — Կարի մեքենայի ՍինկէրԼնկերութիւնը կը ծանուցանէ թէ յառաջիկայ Սեպտեմբերի գեղարուեստական երրորդ ցուցահանդէս մը պիտի կազմակերպէ եւ գեղարուեստասէր տիկինները եւ օրիորդները կը հրաւիրէ մինչեւ Օգոստ. 31 (Ն. Տ.) իրենց արտադրութիւններէն նմոյշներ ղրկել ի ցոյց դրուելու համար :

Նահանգներ . Պանտրմայի եւ Պալլըքէսիրի միջեւ Թրամուէյի գիծ մը շինելու մենաշնորհ խնդրուած է : — Էտիրնէի այս տարւոյ խոզակի բերքը նախորդ տարուանէն 1 միլիոն հազարակրամ աւելի կ'ենթադրուի : Բայց գիններն ինկած են : Կը լսուի թէ Պարտիզակի այդ բերքը մեծ մասամբ չէ յաջողած : — Շաբաթ գիշեր Մարսուանի մէջ այրեցան 600է աւելի տուն եւ խանութ եւ 3 խան, Յնս. 20ին Պէրուէի շուկային մէջ 130 վաճառատուն, Բաւլալայի մէջ անցեալ հինգշաբթի քանի մը վաճառատուն, Ագսէքիի Բիրիշ գիւղին մէջ ալ Յնս. 11ին 1 մզկիթ, 1 մէսճիտ, 1 մէտրէսէ եւ 80է աւելի տուն : — Հրամայուեցաւ Թուրքիոյ բոլոր կարեւոր քաղաքներուն մէջ առեւտրական մէյմէկ վարժարան հաստատել : — Տրամայի այս տարւոյ ծխախոտի բերքը 5-6 միլիոն հազարակրամ կ'ենթադրուի :

Այլ-այլ . Կայս. բարեւներ հաղորդուեցան Եանեայի կուսակալ եւ Կայս. թիկնապահ Օսման փաշայի : — Ճենովայի Անսալտօ գործարանին մէջ շինուած Ալֆաֆի եւ Աֆֆիսք ծովառքակրահանքները Միտիլիի ժամանած են : — Օսմ. Կայս. Պանքայի Սէլանիկի մասնաճիւղին նօրակառոյց շէնքը պաշտօնապէս բացուած է ընդհանուր տնօրէնին

եւ ուրիշներու ներկայութեամբ : — Դրոշմատուրքի նոր կանոնագրին, Թուրքերէն եւ Ֆրանսերէն բնագրէն զատ, Արաբերէն, Յունարէն եւ Հայերէն թարգմանութիւններն ալ պիտի հրատարակուին : — Հանրային Պարտքի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ դրոշմատուրքի նոր կանոնագրին համաձայն չյօրինուած Թուրքիոյ եւ մուրհակներ, եթէ Յնս. 1/14էն մինչեւ վեց ամիս մասնաւոր վարչութեան ներկայացուին օրինաւոր վիճակի մը վերածուելու համար, միայն կանոնական դրոշմատուրքը պիտի վճարեն : Բայց պայմանաժամին լրանալէն ետքը կանոնական տուրքերուն եւ որոշուած դրամական տուգանքին պիտի ենթարկուին : — Թուշակով աշակերտ ընդունող մասնաւոր վարժարաններ «Թանզիֆաթ»ի տուրք պիտի վճարեն : — Օսմ. երկիրներու բոլոր հանքային ջուրերը շահագործելու ընդարձակ ծրագիր մը մաստուցուած է Բ. Դրան : — Իզմիրի արմտիքի վաճառականները որոշած են այսուհետեւ Օսմ. ոսկին հարկը դա՛ն. հաշուել իրենց գործառնութիւններուն մէջ : — Անցեալները Օսմ. Կայս. Պանքայի բաժնետէրերու ընդհանուր ժողովը տեղի ունեցաւ Լոնտոնի մէջ եւ տեսնուեցաւ թէ 369,164 Անգլ. ոսկիի զուտ հառոյթ մը կայ : Որոշուեցաւ 13 շինելու կամ 16.25 ֆրանք շահաբաժին տալ : — Քիրմանշահի մէջ եւ շրջակայքը հնախաժառանգ է : — Աղեքսանդրիոյ մէջ ամսոյս 2ին ժամտախտէ 2 մահ պատահեցաւ, յաջորդ օրն ալ երկու դէպք : — Հրահանգ տրուեցաւ թէ՛ Բոււմէլիի եւ թէ՛ Անատոլիոյ նահանգներուն մէջ գիւղերու տասանորդը զատ զատ վարձակալութեան տալ եւ անօտարար պաշտօնեաները խստիւ պատժել : — Կը լսուի թէ Պաղտատի երկաթուղիին շինութիւնը մաս մաս պիտի կատարուի, իւրաքանչիւրը 200 հազարամեթր : Առաջին մասին բացումը տեղի պիտի ունենայ Վիս. Սուլթանին գահակալութեան տարեգարձին օրը : — Դամասկոս-Համայի երկաթուղիին ընդհանուր ժողովը Փարիզի մէջ գումարեցաւ եւ որոշեց 11.02 ֆրանք շահաբաժին տալ : — Պաշտօնական վիճակագրի մը համաձայն 1319ին Օսմ. բոլոր նահանգներուն մէջ 21,897,614 դահով եւ 3,412,528 գործաւորով 403 հազարամեթր եւ 700 մեթր խճուղի շինուած է եւ 774 հազարամեթր ու 470 մեթր խճուղի նորոգուած : Բաց աստի, 1,095 կամուրջ շինուած է եւ 1,089 կամուրջ նորոգուած : — Փորթսայիտէ եկողներու դէմ հաստատուած քառանթինան ջնջուեցաւ : — Մովային նախարարութիւնը թարգմանաբար ընդարձակ գործ մը պատրաստել պիտի տայ, որ Օսմ. ծովային սպաներուն իրրեւ ուղեցոյց պիտի ծառայէ եւ Օսմ. ամէն նաւահանգիստներու մէջ եւ ծովեզերքներու մօտ

զանուած խութերն ու խարակները պիտի նշանակէ։ Այսուհետեւ մաքսային իշխանութիւններ կանոնաւոր տոմարի մը մէջ պիտի արձանագրեն ներկայացուած հնութիւններու տեսակը, քանակը, ձեւը, ժամանման թուականը եւ բերող անձը, որպէս զի անոնց վերաբոյժման պահուն դիւրին ըլլայ որոշել թէ արտասահմանէ՞ բերուած են թէ ոչ։ Ֆիուսի (Եգիպտոս) պապիրոսներուն պարունակութիւնն հրատարակուեցաւ։ Անոր մէջ կայ Յոյն բանաստեղծ Պինդարոսի ոտանաւորներէն 80 տող, զոր կոյսեր կ'երգէին իբրեւ կրօնական երգ, երգիծաբան Արիստոփանէսի ժամանակակից Բրաթինոսի կատակերգութիւն մը ցարդ անծանօթ, Բրիստոսի խօսքեր Թովմաս առաքեալին ուղղուած եւ անվաւեր Աւետարանի մասեր։

Բողոք. Ժող. Չորեքշաբթի. Բոպէթ Գոյէճի բաղմամեայ նախագահ Տր. Ուոշպըրն եւ Միսիս Ուոշպըրն մայրաքաղաքէս Ամերիկա ուղեւորեցան։ Բաղմամիւ բարեկամներ եւ հիացողներ Սիւքէճի կայարանը գացին ողջերթ մաղթել սիրեցեալ եւ պատկառելի ուղեւորին եւ տիկնոջ։ Ի մէջ այլոց, ներկայ էին Անգղիական եւ Ամերիկեան դեսպանները։ Վեր. Յ. Գ. Գրիգորեան, որ Մարտուան գացած էր երեք շաբաթ առաջ, մայրաքաղաքս վերադարձաւ։ Ամերիկեան Պորտի քարտուղարին մէկ նամակէն կ'իմանանք թէ Պէպէքի Աստուածաբանական վարժարանի աշակերտներէն Տիարպէքիրցի Արսլան էֆ. Սահակեան, Ամերիկայի Եոնքրոս քաղաքին մէջ, որու երբեմն քաղաքապետ եղած է՝ մեռնելով, իր բոլոր ստացուածքը Ամերիկեան Պորտի թողած է կտակով։ Համագումար արժողութիւնը 80,000 տոլարէ աւելի կը հաշուուի։ Բարտուղարն այս առիթով կը յարէ։ «Յոյժ քաջաւերական է զիմանալ թէ Թուրքիացի մը այնչափ սէր ունի Ամերիկեան Պորտի վրայ որ ամբողջ իր ստացուածքը անոր թողուցի նշան իր համակրութեան՝ նկատմամբ այն գործին զոր կտտարել կ'աշխատինք»։

Հայ. Լոս. Ժող. Յովսէփ Իզմիրեանց Գրական Յանձնաժողովը, նկատելով որ ցարդ միայն մէկ գործ ներկայացուած է՝ մրցման համար, դարձեալ կը յիշեցնէ թէ 1905 տարուայ մրցանակին համար ներկայանալի երկասիրութիւններու որոշուած նիւթն է Հայերէն բառարանի մը նախապատրաստական նիւթերու պատրաստութիւն՝ բառերու վերաբերեալ սովորական տեղեկութիւններով եւ ծագման ու գործածութեան բացատրութիւններով։ Դիւրութեան համար ալ գործը երեք ճիւղի բաժնուած է առանձին մրցանակներով։ «Ա. Նոր շին-

ուած կամ ճշտուած եւ նոր առում ստացած եւ հին Հայերէնէ նորագիւտ բառեր եւ ոճեր։ Բ. Արեւմտեան գաւառաբարբառներու բառեր ու ոճեր։ Գ. Արեւելեան գաւառաբարբառներու բառեր ու ոճեր։» Աշխատասիրութիւնները Պատրիարք Հօր պիտի զրկուին մինչեւ յառաջիկայ Փետր.ի վերջ։ — Պատրիարքարանի պաշտօնէութիւնէն կարապետ էֆ. Խաչատուրեան պաշտօնական գրութիւններով Երուսաղէմ ուղեւորեցաւ տեղւոյն վանքին հաշուական քննութիւններուն համար։ — Ղալաթիոյ կեդրոնական վարժարանի բերանացի քննութիւններն սկսած են։ Այս տարի կարգ մը՝ չըջանաւարտի վկայական պիտի ընդունի։ — Թիֆլիզի Ներսէսեան Հօգեւոր վարժարանէն այս տարի 20 աշակերտ չըջանաւարտ եղած են։ — Սամսոնէ կը գրուի թէ տեղւոյն եկեղեցիին հիմերը օծուած են Յնս. 26ին։ — Ներքին գործերու նախարարութեան աւագ պաշտօնատարներէն Ֆէրիտ Սիսակ էֆ. Պոլսոյ տպարաններու ընդհանուր քննիչ անուանուեցաւ։ — Արմաշի Դպրեվանքին ամսվերջի քննութիւններն ի մօտոյ պիտի սկսին։ — Պէրպէրեան վարժարանի ամսվերջի քննութիւններն սկսան։ — Գոսովայի անտառներու քննիչ Միհրան էֆ. Գափաճեան, որ 34 տարիէ ի վեր պետական ծառայութեան մէջ կը գտնուէր, յանկարծամահ եղած է սրտի կաթուածէ։

Աւետարան հրատարակ. Յուլիս 2 (ն. Տ.)	Օ. Ո. 100
Յուլի, քաջը փր.	Շատր կենդանարը դահ.
Անտուղու կարծր 32-33	Թրիէսթէ 81-83
» ընտիր 35-38	Ռուսական 70½-73
Ալեւ, պարկը, դահ.	Սուրճ 100 քաջ 5½-6 ոսկի
Տեղային կիրքա 76-77	Բիւյ, պարկը, դահ.
Անտուղու զըրմա 68-70	Եգիպտական 79-81
Օտեսա 91-94	Անգղիական 98-99
Մարտիրոս 60-66	Րիզոն ֆրանք 42½-43
Գալի, քաջը, փր.	Ճափոնկն-ի կեղծ 140-
Անտուղու Ա. 24	170 դահ.
» Բ. 23	Բաթէ, քաջը,
» Գ. 24-24½	Ատանա 6½
Եգիպտոս, քաջը	Աֆիւն, Գարահի-
Մարմարա 25½-26	սար, Պալքէսիր 98-100
Իզմիտ 22	Լոս-էլ-
Թիֆլի, »	դահ. Սեւ Ծով 100ը 90
Էնկիւրի, Եող- 14-14½	Սէլանիկ » 160
զատ	Պուկար »
Բաւր, քաջը, դահ.	Կիւսէր քաջը, փր. 72-74
Անտուղու գրքիմա 6	Սիւն- »
Բաւր-ի, զոյգ թիթեղ	Անտուղու 35-36
Ռուս. Պոլսոյ համար 25½	Պալքէսիր 45-48
Արտածման համար 22	

Դրամական. Յունիս 24/7 Յուլիս	
Օսմ. Միաց. Օ. Ո. 93-24	Րուս. Երկթղ. ֆր. 122-25
Մէճիտիյէ 108 02	Նաբոլէոն 87 16
Մէթաիք 103 30	Գրիմից 51 05
Մանր արծաթ 104 10	Անգլ. ոսկի 109-33
Ռուսիոյ բոլ 90 10	Մանէթ 8 62

ԱՐՏԱՔԻՆ

Պատերազմը. Դժուար է հասած հեռագիրներէն ըմբռնել ընդդիմադրող բանակներուն շարժումները : Ինչպէս անցեալ շաբթու ծանուցուեցաւ, Զօր. Բուրոքիի բանակը երեք զլխաւոր կիրճերէ վանեց Ռուսերը : Այդ կիրճերն են Ֆէնչիւալինկ, Սիռլենկէն 13 մղոն հեռու գէպ հիւսիսային արեւմուտք, Մոթիէնլինկ աւելի հեռու գէպ հիւսիսային արեւմուտք, եւ Թալինկ, որ Մոթիէնլինկէ 45 մղոն հեռու է գէպ հիւսիս : Ծափոնցիները մանրամասն տեղեկագիր մը կու տան այս կիրճերուն առաջինին առման վրայ, որ անցեալ երկուշաբթի տեղի ունեցաւ երկօրեայ կռիւէ մը ետեւ : Ծափոնցիներու մէկ մասը ճակատէն յարձակեցաւ, իսկ մնացեալը չըջառիկ շարժում մը ըրաւ եւ թըշնամիրն յետակողմին վրայ յարձակեցաւ : Ռուսերն այն ժամանակ փախան 88 գերի թողլով Ծափոնցիներու ձեռքը, եւ թէպէտ յետոյ օգնութիւն ընդունելով աշխատեցան վերստին գրաւել նոյն դիրքը, ետ մղուեցան : Ռուսերը երեք ամիս տուած էին Ֆէնչիւալինկի ամրացման, եւ իրենց շինութիւնները եւ զօրանոցները անվնաս գրաւուեցան : Լուրին խորհրդաւոր մասը կը հաղորդուի նորագոյն հեռագիրներէն, որոնց համաձայն Ծափոնցիները նահանջած են կիրճերէն եւ Ռուսերը զանոնք վերստին գրաւած : Սբ. Փեթրոսպոլսկէ կը հեռագրուի թէ Ռուս զինուորները Զօր. Բէլլըրի առաջնորդութեամբ, խիստ ճակատամարտէ մը ետեւ, վանեցին Ծափոնցիները իրենց դիրքերէն : Սակայն ուրիշ հեռագիրներ չեն հաստատեր այս լուրը : Արդարեւ աւելի նոր հեռագրի մը համաձայն դեռ Ծափոնցիներուն ձեռքն է Թալինկ կիրճը եւ Սիւնդալիի զինուորական թղթակիցը կը գրէ. «Բնաւ չենք հաւատար թէ անոնք Մոթիէնլինկէ նահանջած են : Այսպիսի կարեւոր դիրքեր զիւրաւ չեն լքուիր յօժարակամ» Այս ըստ երեւութին հակասական լուրերուն նկատմամբ երկու բան պէտք է միտք պահել : Մին սա է թէ գործերն այնքան կարեւոր հանգամանք մը առած են որ երկու կողմերն ալ տեղեկութիւն չեն ուղեր տալ, կամ օխալ կը ներկայացնեն ոեւէ վիճակ, որու վրայ արուած ծանօթութիւն մը կրնայ վնասի պատճառ ըլլալ : Միւսն է թէ յորդ անձրեւ եկած է եւ զինուորական գործողութիւններու առժամայ դադար մը անհրաժեշտ դարձուցած : Վերոյիշեալ թղթակիցը կ'ըսէ թէ ՎՄանուցուած Ծափոնական նահանջներն հաւանորէն վերագրելի են պաշարի դժուարութիւններու, որոնք անձրեւէ ծագում ա-

ռին : Ծափոնցիները դիտեն թէ Ռուսերը չեն կորոյ հեռանալ եւ ուստի կ'ընտրեն մանաւանդ իրենց դիրքերը առժամայէս կորսնցնել քան իրենց մարդոց պարէնաւորումը վտանգի ենթարկել : Այս նահանջէն առաջ, եթէ իրօք տեղի ունեցած է այն, կ'ըսուէր թէ Ծափոնցիները Հայչէնկէ 48 եւ Լիսոեանկէ 53 հազարամեթր հեռու են : Երկու տեղերն ալ այն երկաթուղիին վրայ կը գտնուին, գէպ ուր կը դիմէին իրենց զինուորները : Քայփինկ, որ ասոնցմէ աւելի հեռու է գէպ հարաւ, Ծափոնցիներու ձեռքն է, կ'ըսուի, զի Ռուսերը երկօրեայ ճակատամարտէ մը ետեւ, որու մէջ բաւական ծանր կորուստ կրեցին, քաշուած են 16 հազարամեթր աւելի հեռու գէպ հիւսիս գտնուող դիրք մը : Հաստատման կարօտ հեռագիրներու համաձայն մեծ ճակատամարտ մը սկսած է Զօր. Բուրոփաթքիի եւ Զօր. Բուրոքիի բանակներուն միջեւ : Ուրիշ հեռագրի մը համաձայն Զօր. Շթաքէլպէրկի բանակը յարձակում կրած է եւ Ռուսերը, թէպէտ թշնամին վանած, յետոյ ետ քաշուած են : Ծափոնցիները քիչ տեղեկութիւն կու տան Փորթ Արթհրի մօտերը տեղի ունեցած բաներուն վրայ : Կ'ըսուի թէ երեք բարձունք գրաւած են նաւահանգստին հարաւարեւելեան կողմը : Սակայն հեռագրին մէջ նշանակուած անունները չեն համապատասխաներ մօտակայ ծանօթ բլուրներէն ոեւէ մէկուն անունն : Բաց աստի, հեռագիրը պաշտօնապէս հաստատուած չէ : Սակայն մանրամասնութիւններ կը հաղորդէ, ըսելով թէ Ծափոնցիները մարդու 100 կորուստ ունեցան եւ թէ Ռուսական 2 թնդանօթ գրաւեցին : Հեռագրի մը համաձայն Ծափոնցիները Յնս. 28ին Փորթ Արթհրէ 10 մղոն հեռաւորութեամբ բարձունք գրաւած են : Ուրիշի մը համաձայն ալ կարեւոր կռիւ մը տեղի ունեցած է Փորթ Արթհրի մօտերը, կամ, ինչպէս կը հեռագրուի Լոնտոնէ, մեծ ճակատամարտ մը սկսած է : Ծափոնական նաւախմբին միջոցով Ռուսական երկու նաւու ընկղմումը կ'ուրանան Ռուսերը, որոնք կ'ըսեն թէ իրենց բոլոր նաւերը նաւահանգիստ վերագարձան ապահով : Կ'ըսեն նաեւ թէ Ծափոնցիները երկու ծովառմարակիր կորսնցուցին : Սակայն Ծափոնցիները պաշտօնապէս կը ծանուցանեն թէ իրենք խոշոր չոգենաւ մը եւ ծովառմարակրահալած մը ընկղմեցին : Ռուսական ծովառմարակրահալած մը մշուշէն օգտուելով փախաւ ու Նիու Չուանկ եկաւ : Վլատիվոսթոքի Ռուսական նաւաբաժնին ծովառմարակիր նաւերը Բորէական կէնսան քաղաքը ուժակոծեցին առանց շատ վնաս

հասցնելու, Գերի բռնուած Ռուսեր շատ սիրալիր խնամք կը վայելեն Ճափոնական հիւանդանոցներուն մէջ, Ուստի եւ Զօր. Բուրոփաթքին հրամանագիր մը հրատարակեց, որով կը պատուիրէ պատերազմի դաշտին վրայ ինկած կամ գերի բռնուած Ճափոնցիներու հետ արի թշնամիներու արժանավայել յարգանքով վարուիլ, մեռնալներու դիակներու պատիւներ մատուցանել եւ վերաւորները խնամով դարմանել, որպէս թէ Ռուսեր ըլլային: Յետագա Զուգուշները խարպիւնի հարակողմը երկաթուղի մը աւերեցին, որով 33 Ռուս զօրք մեռան եւ 58 զօրք վերաւորուեցան: — Վաթարիօթքի նաւախումբը դարձեալ չինկաւիր հալածիչներուն ձեռքը: Անցեալ ուրբաթ երկու նաւախումբերը իրարու պատահեցան եւ Ռուսերն անմիջապէս դէպ հիւսիսային արեւելք դիմեցին, Ճափոնցիներն ալ իրենց ետեւէն: Հալածողները հետզհետէ կը մօտենային եւ մայրամուտէն իրր ժամուկէս ետքը հինգ մղոն ունէին անոնց հասնելու, եւ ահա յանկարծ Ռուսերը մարեցին իրենց բոլոր յոյսերը եւ աներեւոյթ եղան մուծին մէջ: Կ'ըսուի թէ Փորթ Արթըրի Ռուսական նաւախումբին Զաւրէլ եւ Ռէլիֆան զրահաւորները փորձի պահուն ժամը 20 հանգոյց արագութիւն ցոյց տուած են, որմէ կը տեսնուի թէ արդեաւս նորոգուած են: Նորագոյն հեռագրի մը համաձայն Ռուսերը Ճափոնցիներու վրայ յարձակած են Մոթիէն կրճին մէջ եւ բոլոր ճակատամարտէ մը ետեւ վանուած են եւ Ճափոնցիները վերստին գրաւած են կիրճը: Ճափոնցիներն իրենց յառաջխաղացումը վերսկսած են եւ Յւս. Յին, Կ'ըսուի, Լիտոնանկէ 25 հազար մանթր միայն հեռու էին: Իրենց նախորդ նահանջին պատճառը գետերուն յորդումն եղած է: Բազմաթիւ ձիեր կորսնցուցին: Հեռագրի մը համաձայն 20,000, ուրիշի մը համաձայն ալ 35,000 զօրք զրկած են դէպ ի Մուգտէն, Կ'ըսուի թէ Զօր. Օքու իր մարդիկը դէպ ի Փորթ Արթըր կը քաշէ՝ պաշարողներուն ոյժն աւելցնելու համար: Փորթ Արթըրի պահպան զօրքերը անյաշող փորձ մը ըրած են դէպ ի դուրս խոյանալու: Անցեալ երեք շաբթուան մէջ կարգ մը պաշարման թնդանօթներ ցամաք հանուեցան ի Տալի եւ Փորթ Արթըրի շուրջ գրաւուած բարձունքներու վրայ կը գետեղուին: Հեռագրի մը համաձայն Ճափոնցիները 1,400 մանթր միայն հեռու են Փորթ Արթըրէ եւ յարձակում մը մօտաւորուտ է:

Այլեւայլ բրիտանական օգնական զօրքերը Յուս. 26ին հասան Կեանցէ (Թիպէթ), բայց այդ վերջին օրը մեծ ընդդիմութեան բախեցան Նիսնի անուն տեղը: Թիպէթցիները լաւ ամրացուած էին հոն վանքի մը մէջ, նաեւ չրջակայ քանի մը գիւղեր գրաւած: Կռիւը չորս ժամ տեւեց եւ Թիպէթցիները պարտութիւն կրեցին: Երկու օր յետոյ Անգլիացիները յարձակեցան վանքին եւ Կեանցէի մօ-

տակայ ուրիշ ամուր դիրքերու վրայ եւ ամբողջ օրը կռուելէ ետեւ գրաւեցին ամէն ալ: Երկու օրուան կռուին մէջ մեռան Անգլիացի մէկ սպայ եւ չորս զինուոր եւ վերաւորուեցան ութ հոգի: Իսկ Թիպէթցիներու կորուստը քանի մը հարիւրի հասաւ: Երկրորդ կռուին յաջորդ օրը Թիպէթցիները զինադուլ խնդրեցին բանակցութեան համար եւ Տայայ Լաման, այսինքն անոնց պետը Ներկայացուցիչներ զրկեց հաշուութիւն կնքելու համար: Սակայն բանակցութիւնները չեն յաջողած, քանզի կ'իմացուի թէ թշնամութիւնները վերսկսած եւ Թիպէթական ամբողջիւնները ոմբակոծուած են: — Ֆրանսայի Մերակոյտը քուէարկեց այն օրինադիւրը, որով միաբանութիւններու կ'արգելուի կրթական գործ վարել: Երեսփ. Ժողովը 43ի դէմ 517 քուէով ընդունեցաւ այն օրինադիւրը, որով եռամեայէ երկամեայի կը վերածուի զինուորական ծառայութեան պայմանաժամը: — Այս շաբթու Սէյնթ Լուիսի մէջ զուամարեցաւ Ռամկավարական կուսակցութեան պատուիրակներու համաժողովը նախագահական ընտրելի անուանելու համար: Բայց չիմացանք թէ ո՞ր ընտրելիները անուանուած են: Նախագահական պաշտօնի համար հաւանականութիւնները նպաստաւոր են, կը թուի, կամ Նիւ Եօրքի ընակիչներէն դատաւոր Փարքըրի, կամ Մր. Բիլվլնտի: Մր. Բիլվլնտ երկու անգամ վարած է այդ պաշտօնը, մէյմը 1885էն 1889, մէյ մ'ալ 1893էն 1897, եւ իր կուսակցութեան մէջ միակ մարդն է որ այդ պաշտօնը վարած է 1860էն ետքը: Նիւ Եօրքի այն ատենանը, որ կը քննէ պատճառները ձեռքը Սլուէի հոգեհին, որու զոհ դացին իբր 1,000 կեանքեր, աղէտին պատասխանատու բռնեց ընկերութեան վարիչները եւ չոգեհաւին պաշտօնէութիւնը: — Օտեսայէ կը հեռագրուի թէ Հարաւային եւ Հարաւարեւմտեան Ռուսիոյ յառաջիկայ հունձքին վիճակը շատ անքաջալերական է: Պեսարապիոյ հունձքը գրեթէ ամբողջովին փճացած է: Նոյն չոգեհաւը, որ Ամերիկա կ'երթար 80 նաւազով եւ 700 գաղթականով, ընկղմեցաւ եւ մարդոցը գրեթէ ամէնքն ալ խեղդուեցան: Ուրիշ երկու չոգեհաւեր նաւորդներէն 101 հոգի ազատեցին: — Որոշուած է Սերպիոյ ֆեթրօ թագաւորին թագադրութիւնը կատարել Յուս. 21ին Զիքայի վանքին մէջ: Մը. Փեթրօպօլսկէ կը հեռագրուի թէ Թեհրանի մէջ հետախաւ ճարակած է եւ օրը 150 մահ կը պատահի:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱՅՈՐ ՊՅՈՒՆՆԱՆ

Յիմանմանքս Եօգուշու Սկերիգան խան